MİZAH HİKÂYELERİ
Antolojisi

Akbaba
mizah yayınları 4

1⁰⁰ KURUŞ

YENİ MATBAA
İSTANBUL - 1957

CEMİL
CAHİT
CEM

1909 da İstanbul'da doğdu. Orta tahsilini İstanbul Erkek Lisesi'nde yaptı. Ondan sonra 1937 ye kadar altı sene Freiburg'da kaldı. Daha 1925 yılında, yani mektepteyken yazı hayatına atıldı. O zamandan beri hayatını muharrirlikle kazanmaktadır.

Cemil Cahit Cem'in birçok gazete ve dergide çeşitli tercüme, telif makale ve hikâyeleri yayınlanmıştır. Akbaba ve Şaka dergilerinde de yazmıştır. Hikâyelerinde daima, muharriri vaka kahramanı yapmıştır.

Şimdi Havadis gazetesinde sütun muharriri olan Cemil Cahit Cem, uzun zamandanberi Türkiye Yayınevi'nde çalışmış ve bu müessesenin Yıldız gibi, Hafta gibi mecmualarında sekreterlik etmiştir.

Mizahî hikâyeleri neşesini üslûp ve anlatıştan alır.

Kitap halinde pek çok yayınlanmış eseri vardır. Bunların büyük çoğunluğu tercümedir. Konuları çok değişik olan bu eserler arasında kısa piyesler, zabıta romanları da bulunmaktadır.

STRATEJİ

Nişanlandıklarını duyduğum vakit şaşmıştım. Çünkü Arifi ne zaman görsem kızın hiç yüz vermediğinden bahsederdi.

«Beğenmiyor beni zahir!..» diyordu.

«Beğenmiyorsa ve ümidin yoksa, çek elini birader!.. Zaman o zaman mı?..» derdim.

«İş bildiğin gibi değil!» diye cevap verirdi. «Sen ömründe hiç sevmedin mi?..»

«Öyleyse ne halt edersen et, başımı dinç bırak!..»

Nişanı haber aldığımdan kaç gün sonraydı hatırlamıyorum. Arifle Beyoğlunda karşılaştık. Etekleri uçuyordu. Sevincinden içi içine sığmadığı belliydi. Karşıma dikildi. Soluk soluğa:

«Duydun mu?.. dedi. Nişanlandık!..»

«Haberim var!..» dedim.

«Hayret etmedin mi?..»

«Ettim tabiî...»

Gariptir. İnsan oğullarının kederleri başkasiyle paylaşılmadıkça hafiflemez. Neşeleri de, başkalarına anlatılmadıkça tatlanmaz!

«Vaktin varsa anlatayım!..» dedi.

«Anlat bakalım!..»

Koluma girdi. Taksime doğru yürümeğe başladık.

«Selmanın ne kadar üstüne düştüğümü biliyorsun değil mi?. Onun da beni her münasebetle nasıl terslediğini sana anlatmıştım...»

«Hepsini biliyorum. Güzel kız. Peşinde bir sürü adam

var. Sana gelince, öyle yakışıklı, alımlı, bulunmaz matahlardan değilsin... Sen onun üstüne düştükçe o kendini çekiyor ve bu hal, aylardır böyle devam ediyordu. Nasıl oldu bu iş?..»

Arif, çıpıl gözleriyle yüzüme baktı:

«Strateji sayesinde!..»

Bu sefer acaip acaip onun yüzüne bakmak sırası bana düştü:

«Strateji mi?.. Yanılmıyorsam Strateji demek, askerlikte tâbiye ilmi demektir!..»

Arif, küçümser bir eda peydahladı.

«Aşkın da bir stratejisi vardır. Ben, düşmana indireceğim darbe için en münasip yeri seçmesini bildim!.. Zaferimi buna medyunum!..»

«İnsanın asabını bozma Arif!. Bir kız yakaladın diye, neredeyse Birleşmiş Milletler Komutanı Mak Arthur olduğunu iddiaya kalkışacaksın! Traşı kes de anlat!..»

«Pekâlâ, pekâlâ aksilenme!. Anlatıyorum: Tam on gün önce Selmayı sinemaya davet ettim... Zorlukla, âdeta istemiye istemiye kabul etti. Yani film yeni ve biletler de bir hafta için tamamiyle satılmış olmasa, bu daveti kabul etmiyeceğinden emindim... Hani gazeteler, bilet karaborsasına atıp tutuyorlar ya... Haltetmişler... Ben tamamen aksi fikirdeyim. Çünkü Selmanın daveti kabul etmesi, karaborsa sayesinde oldu.»

«Uzatma, uzatma!..»

«Uzatmıyalım, gittik... Sinemada tabiî yanyana oturduk. Allahtan ki öyle esrarengiz, zifiri karanlık filmlerden değil... Bol ışıklı bir şey... Onun için yanımda oturan Selmanın profilini doyasıya seyrettim. Film bitti. Sinemadan çıktık. «Biraz müzik dinlemek ister misiniz?..» dedim. «Vallahi bilmem ki...» diye dudak büktü. Yani, reddedecek ama «Acaba kabalık mı etmiş olurum?» diye çekiniyor. Biraz ısrar ettim. Yanaştı. Ver elini İsmail Öksür'e!..»

Bizim nişanlının yüzüne baktım:

«O da nesi?..»

«Canım hani bir danslı gazino var. İsmail Öksür mü ne?.. Oraya gittik. Salona girer girmez şöyle keskin gözlerimle ortalığı bir kolaçan ettim. En münasip yeri buldum!..»

«İyi söylüyorsun ama Arif; bütün bu anlattıklarında stratejiden eser göremiyorum!..»

Arif muvaffakıyetinden şımarmış:

«Sen anlamazsın!.. dedi. Asıl strateji orada başladı. Seçtiğim masaya yanyana oturduk. Ardımızda, daha doğru benim arkamda bir sütun vardı. Önce bir el hamlesi yapayım, dedim. Buz gibi bir hareketle hemen elini çekmez mi?.. Ümidim kırılacak gibi oldu. Gayrı ihtiyarî somurtmuşum... Fakat bu hal kısa sürdü. On, on beş dakika henüz geçmemişti ki Selmanın kaşları birden çatıldı. Yüzüme baktı:

«İnsanın yanında damı varken başka kadınlarla bakışıp işaretleşmesi ayıptır, derler!..» dedi.

«Vallahi af buyrun Selma hanım!.. Benim kimseye baktığım var mı?..»

«Öyleyse bütün etraftaki masaların kadınları size ne diye bakıyorlar?.. Hem ben şarap içmek istiyorum... Hani yerli köpüklü şaraplar var...»

«Garsonu çağırmamla şarap siparişini vermem bir oldu azizim... Kadınlar mütemadiyen benden tarafa bakıyor, baktıkça saçlarını düzeltiyor; kaşlarını, gözlerini oynatıyor. Beni pek alıcı gözlerle süzüyorlardı... Bir kadın, yanındaki erkek ne kadar hoşlanmadığı biri olursa olsun, başka kadınların ona bakıp ayartmıya kalkıştıklarını farkederse ne olur bilirsin değil mi?..»

«Bilirim ama, etraftaki kadınlar sana ne diye bakıyorlardı, onu anlıyamadım. Dilini mi çıkarıyordun ne haltediyordun?..»

Arif, gözlerinin içi gülerek:

«Strateji!. dedi. Senin anlıyacağın, yarım saat sonra Selma, bir hayli sarhoş olmuş, benimle çiktuçik, yanak yanağa dansetmeğe başlamıştı bile... Bir çeyrek sonra da ev-

lenme teklifimi kabul etti. Geçen Perşembe nişanlandık. İki ay sonra da evleneceğiz...»

Aklımı kurcalıyan şeyi sormazsam çatlarım:

«Peki ama strateji nerede?..»

«Kadınların benden yana bakmasında azizim... Hâlâ anlayamadın mı?...»

«Neye bakıyorlardı sana?.. Çipil gözlerine mi vuruldular?..»

«Bana bakmıyorlardı ki önünde durduğum sütunun tam benim tarafımdaki yüzünde, koca bir endam aynası vardı şekerim... Bütün kadınlar gözlerini süzerek aynaya bakıyorlardı... Selma da beni ayartmıya çalışıyorlar sanıp deli divane oldu!.. Şimdi anladın mı stratejiyi!..»

MEŞHUR MUHARRİR

Kısa boylu, cin bakışlı bir adamdı.

«Beyefendi, dedi, salnamemizde sizin gibi meşhur bir zatın da yer alması başlıca emelimizdir!..»

Ne olduğunu pek kavrıyamadığım için safi sual kesilip yüzüne baktım, Devam etti:

«Salnamemizin bu yılki sayısı, bir iki aya kadar çıkacaktır. Memleketimizde adamdan sayılacak ne kadar meşhur ve muteber insan varsa hepsinin resimlerini, hayatlarını, yaşayışlarına ait hususiyetleri ve adresleri veriyoruz...»

Bir kaç tanınmış isim saydı. Defterinin arasından çıkardığı birkaç fotoğraf gösterdi. Sonra:

«Bu arada, memleketimizin, vücudiyle iftihar ettiği sizin gibi bir şahsiyet, salnamemizde yer almasın olur muydu efendim?...»

Gayri ihtiyari, mütevazıane mırıldanacak oldum:

«Biz kim oluyoruz canım? Mütevazı bir muharririn ne kıymeti olur?..»

Bütün yüzüne yayılan çok bilmiş bir geniş tebessümle güldü:

«Aman beyefendi, istirham ederim. Kulunuz köleniz olayım!.. Koskoca Cemil Cahit bu... Sizinki gibi bir şöhret, yeryüzünde kaç fâniye nasip olmuştur ki?..»

Biraz rahatsızlık hissettim doğrusu. Ne de olsa, yüzüne karşı methedilip pohpohlanmağa pek alışmamışız... Fakat ne yalan söyliyeyim... Dalkavukların nasıl olup da en keskin gözleri, dünyayı görmez bir hale getirdiklerini anlamak da imkânsız değilmiş hani!... Vallahi insanın hoşuna gidiyor...

Adam:

«Şimdi zatıâlinize bazı sualler tevcih edeceğim efendim!..» diye devam etti.

«Buyurun... Neler öğrenmek istiyorsunuz bakalım?..»

Adam, süratle not defterini açtı:

«Efendim, doğum tarihinizi esasen biliyoruz. Yalnız tahsiliniz hakkında bazı teferruat... Okuduğunuz mektepler, bildiğiniz diller...»

Anlattık. Mezun olduğumuz mektepleri söyledik. Bildiğimiz dilleri saydık. O, bir yandan acele acele yazıyor ve: «Mükemmel, harikulâde, enfes, tam tahmin ettiğim gibi...» şeklinde lâkırdılar döküyordu.

«Demek ecnebi memleketlerinde çok bulundunuz...» diye kaydederek söylendi: «Almanya, Fransa, İngiltere, Amerika...»

«O kadar değil canım!...» diyecek oldum.

«Böylesi daha tesirli olur efendim!... Evli misiniz?..»

«Evet...» dedim.

«Nerede ikamet buyuruluyordu efendim?..»

Adresi de verdik. Buraya kadar normal suallerdi. Derken kısa boylu adam azıttı.

«Şimdi daha hususî suallere müsaade buyurun!.. dedi. Giyime meraklı mısınız?»

«Nasıl yani?..»

«Meselâ kaç kat elbiseniz var?»

«Eh, bir iki kat var tabiî... İyi ki hatırlattınız, lâcivertleri de temizleyiciye verecektim. Hanım kaçtır unutmamamı tenbih ediyordu...»

«Burasını yazmıyacağız tabiî! dedi. Diyelim ki on kat elbiseniz vardır.»

«Aman beyim pek mübalâğa olmaz mı?» diyecek oldum.

«Okuyucuya daha müsait tesir eder!.. dedi. Müzikle aranız nasıldır?.. Meşhur bir muharririn müzikal tarafı herhalde enteresandır!..»

«Vallahi mükemmel bir radyo dinleyicisi olmaktan gayri bir hususiyetim yok. Yalnız radyo iki gündür bozuk. Hiç-

bir şey dinleyemiyoruz!. Onu da tamire göndermek lâzım... Hep unuttuğum şeyler... Bu münasebetle hatırlıyorum... Teşekkür ederim...»

Kısa boylu adam, kadınlar, erkekler, hava ve su hakkında bir miktar daha sual sorduktan sonra kemali hararetle elimi sıktı:

«Beyefendi, sizinle tanışmak, ömrümün en kıymetli hatırasını teşkil edecek... Müsaadenizi dilememe izin verir misiniz? Daha göreceğimiz pek çok iş var... Lâkin sizin gibi meşhur bir muharrirden bu kadar samimiyet göreceğim, aklıma bile gelmezdi... Hürmetlerim efendim...»

O çıkıp giderken, ben de hakikaten meşhur bir muharrir olduğuma inanmış durumdaydım!...

Akşam, eve gittiğim vakit hanımın ilk sözü şu oldu:

«Eyy... Radyoyu kaç günde verecekler?.. Lâcivertler için temizleyiciden marka almayı unutmadın inşallah!.. Önce herifin cin bakışları şüphemi uyandırmıştı ama baktım benim ismimi de adlı adınca söyledi, elbiseyi de radyoyu da verdim. Sizin matbaada memur mudur nedir o?.. Terbiyeli bir şey lâkin...»

UNUTULMAZ BİR EĞLENCE

Bir cumartesi günü, öğle üstü Muammerle beni tam Köprü üstünde yakaladı. Cipi burnumuzun dibine kadar getirip durdurduktan sonra:

«Bana bakın, bugün ve yarın için bir işiniz, bir randevunuz var mı?..» dedi.

«Yook!..» dedik.

«Öyleyse atlayın cipe!..» dedi.

«Nereye gidiyoruz Cavit?..»

«Ben nereye götürürsem oraya...»

«Yani?..»

«Büyük Çekmeceye...»

«Dur öyleyse yahu!.. Deli misin sen?.. Ne işimiz var Büyük Çekmecede?...

«Hıyarlığı bırakın be!.. dedi. Öyle eğleneceksiniz ki ömrünüz oldukça unutmazsınız...»

Çaresiz yola koyulduk. Beyazıt, Aksaray, Topkapı ve sur yolundan Florya asfaltı... Gidiyoruz işte... Cavit anlatıyor. Orada İstanbuldan gidip kamp kuruyorlarmış. Pek nefis şeyler düşüyormuş. Dehşetli eğleniliyormuş...

«Eh sen Büyük Çekmecede ne yapıyorsun?..» dedik.

«Yuh enailer be!..» diye anlattı. Öyle konuşur. Ağzı biraz ayarsızdır. Ne yapacaksın? Mektep arkadaşı bu!... «Yuh enailer be!.. Ben orada BATAK şirketinin antreposunu yapıyorum. Yarısı bitti zaten... Geri yarısını da birkaç aya kadar tamamlarsam, bir yüz binlik hazır!..»

Cavit müteahhit mühendistir. İşi tıkırında gider. Keyfi de öyledir.

Büyük Çekmeceye vardığımız vakit saat altıyı geçiyordu. Cipi yarısı iskelet halinde muazzam bir yapıya kadar sürdü. Hep beraber indiğimiz vakit izahat verdi:

«Binanın sağ yarısını bitirdik. Sıvası, badanası bile tamamlandı. Öyle istediler de... Şimdi şu büyük merdiven bir sağa bir sola ayrılmıyor mu?.. Sağ tarafta, biten kısımda ben ve ustabaşılar yerleştik. Sol merdiven, binanın iskelet halindeki kısmına çıkıyor... Gece gelirken, dikkat edin... Nasıl olsa hayli yüklü oluruz... Sakın sol merdivene çıkmıyalım... Beton kalaslardan düşersek beynimizi paralarız yani.»

«Hep beraber gelecek değil miyiz canım? Sen yolu biliyorsun...»

«Belli olmaz ulan... bir de bakarsın ayrılmak düşer... Şimdi ben size yatacak yerleri de göstereyim de...»

Ve Cavidin dediği gibi oldu. Sahildeki ağaçlıklarda kamp kuran erkeği az kadını bol kalabalığın kurduğu muazzam sofrada ne içtik, neler yedik, farkında bile değilim... Yalnız, balık yumurtasının çok taze ve nefis olduğunu hatırlıyorum. Muammer de, ben de burnumuza birer kibrit tutsalar parlayacak hale gelmiştik... Cavit, dediği gibi, bir sarışınla ortadan kaybolmuştu. Muammer bir ara sızıldadı:

«Yahu saat dört oldu be!.. Ayakta durmaya mecalim kalmadı... Artık gidip yatalım!..

İki ayağı yetmiyor olacaktı ki, kimden uydurmuşsa uydurmuş eline bir ince baston da geçirmişti. Beraberce kalktık. Kolkola girdik. BATAK şirketinin yapısına doğru yola koyulduk. Yola koyulduk diyorum ya... Ne yol vardı, ne iz!.. Muammer, boyuna bastoniyle dikenleri hırpalıyor, çalılara sopa savurup duruyordu.

«Duymadın mı?.. Çok yılan varmış. Herkes bastoniyle geziyormuş. Hani yılanları ürkütmek için...»

Sallana sallana yapıya ulaştık. Merdivenleri çıktık. Bir iki adım henüz atmıştık ki Muammer, birdenbire kolumu sımsıkı tuttu:

«Dur!.. Sakın bir adım daha atayım deme!..

«Neden?..» dedim.

«Uçuruma uçacağız görmüyor musun?.. Beton kalas üstünde yürüyoruz...»

«Nasıl olur yahu?.. Sağ merdivenden çıkmadık mı?..»

«Hayır soldan çıktık!..

«Aman deme Muammer... Şimdi vidalarım gevşer ha!.. Bana sağdan çıktık gibi geliyor!..»

Muammer, ağlamaklı:

«Namussuzum soldan çıktık!... dedi. Hem kolayı var... Sen öndesin. Al eline şu bastonu... Sağa, sola, yukarıya, aşağıya uzat!. Eğer kalas üstünde değilsek, dediğim gibi sağdan çıktıysak, elbette iki yanımızdaki duvarlara değeceksin!..»

Doğru söylüyordu. Bastonu kıvrık tarafından kaptım. Şöyle sağa sola, kolumun yettiği kadar uzattım... Eyvah!.. Ucu hiç bir yere değmiyor!. Zifiri karanlıkta, düz bir hat üstünde yürümeye çalışarak bir iki adım attım. Muammer de peşimde ha... İki elini omuzuma koymuş:

«Yürüme!.. Allahaşkına yürüme!.» diye yalvar yakar oluyor.

Bastonu sağa uzatıyorum, boşluk... Sola uzatıyorum, boşluk... Tepem zaten erişilecek gibi değil, tavanlar yüksek..

«Gördün mü başımıza geleni Muammer?... Şimdi ne halt edeceğiz?..»

«Sakın bir adım daha atayım deme. Vallahi yuvarlanırsak tuzla buz oluruz!..»

«Ey ne olacak?..»

«Ne olacağı var mı kardeşim?.. Sabaha kadar burada bekliyelim... Hava aydınlanınca önümüzü görür, bu dertten kurtuluruz...»

Siz hiç ayakta iki kişi birbirine yaslanmış, en ufak bir hareket yapmaktan çekinerek, birkaç saat sütçü beygiri gibi yarı uyur, yarı uyanık kaldınız mı?.. Kalmadınızsa bilmezsiniz...

Bir ara kendime geldim ki ortalık aydınlanmış. Sağıma bakındım soluma bakındım. Allah Allah!.. Etrafta duvarlar, tepemde bir tavan var, ve ben, ayaklarımın altındaki döşemenin tam orta yerinde kazık gibi duruyorum. Mu-

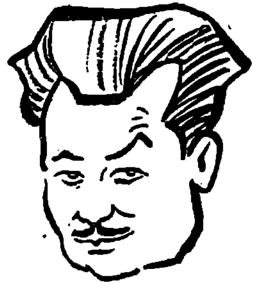
ammer de uyanıp ayılmış vaziyeti görmüş olmalıydı. Hayret içinde söylendi:

«Allah!. Allah!.. Biz yine doğru merdivenden çıkmışız.. Peki nasıl oldu da etrafı bomboş bulduk?..»

O sırada gözüm, hâlâ sıkı sıkı elimde tuttuğum bastona kaydı. Ağzımdan, birkaç metrelik bir küfür fırladığını saklıyamam...

Meğerse baston, tam tutamak yerinin altından kırık değil mi imiş?.. Bütün gece elimizde bastonun sapını sallamışız!..

RAKIM ÇALAPALA

1909 da İstanbul'da doğdu. Orta tahsilini İstanbul Erkek Lisesi'nde, yüksek tahsilini İstanbul Hukuk Fakültesinde yaptı. 1936 da, Maarif Vekâleti tarafından halk kültür, ve çocuk eğitim müessese ve neşriyatını tetkik etmek için bir heyetle beraber Rusya'ya gönderildi. Azınlık ve yabancı okullarında öğretmenlik yaptı. Küçük yaştanberi muharrir olmak hevesindeydi. Nitekim, uzun yıllar, Türkiye Yayınevi hesabına Yavrutürk, Çocuk Haftası gibi dergiler çıkardı. Bir müddet de Amatör isimli güzel bir magazin yayınladı. Resimli Hayat ve daha sonra Hayat dergilerinde çalıştı.

Rakım Çalapala, tercüme, telif, makale ve hikâye yolunda eserler vermiştir. 87 Oğuz , onun çocuk romanıdır. Atatürk'ün hayatını çocuklar için Mustafa adiyle yazmıştır. Köye Giden Gelin isimli telif bir romanı da vardır.

Şimdi Atlas Yayınevi'nin sahiplerinden olan Çalapala'nın bütün hikâyeleri mizah alanındadır. Yedigün, Karikatür dergileriyle Hürriyet gazetesinde bu yolda hikâyeleri çıkmıştır.

Hikâyelerinde hem ince bir üslûb itinası görülür, hem de olaylar şaşırtıcı bir şekilde tertiplenir.

ANAN YAHŞİ, BABAN YAHŞİ

Geçenlerde bizim akıl doktorunu ziyarete gittim. Dostumdur. Pek sevişiriz. Lâf arasında:

— Sana bir saçma söyliyeyim! dedi. Delinin biri öbürüne sormuş; Neden «anafor» var da «babafor» yok? Öteki de cevap vermiş: Tabiî olmaz! «Babafingo» var ama «anafingo» da var mı?!

Eve geldim. Aklımda hep anaforla babafor ve babafingo ile anafingo!. Bir de delilik sâri hastalıklardan değildir, derler. İnanmayın! İnsanın başına bir saçma musallat olmasın, bal gibi saçmalamağa başlıyor.

Zaten delirmek kolay, ama saçma bulmak zormuş. Hamdolsun ben onun zorluğunu da çekmedim. Evvelâ nelerin anası var da babası yok. Onu düşünmeğe başladım:

«Anadolu» var, Babadolu» yok.
«Anafarta var, «Babafarta» yok.
«Anamur» var, «Babamur» yok.
«Anne anne var, «baba baba» yok.
«Ana vatan» var, «baba vatan» yok.
«Ana yurd» var, «baba yurt» yok.
«Ana dili» var, «baba dili» yok.
«Ana sütü» var, «baba sütü» yok.

Haydi buna elbette olmaz diyeceksiniz. «Ana cadde» ye ne buyurulur?. «Ana cadde» var da «baba cadde» yok!. Yalnız o değil, «ana hat» var, «baba hat» yok. «Ana yasa» var, «baba yasa» yok.

«Ana kuzusu» deriz de «baba kuzusu» demeyiz.

«Anam ağladı, deriz de, «babam ağladı» demeyiz. Çocuklarının yarım yumurtalarını iç eden açıkgöz anne bile «Ananız taş yesin!» demiş de «babanız taş yesin» dememiş.

Bir şeye şaştığımız zaman «Vay anasını!» deriz de nedense «vay babasını!» demek aklımızdan geçmez!.

Yeni ev sahiplerinden bahsederken:

— Herif anasının nikâhını istedi! diyoruz.

Hiç babasının nikâhını istedi diyen var mı?

Meğer dünya «ana» lar dünyásıymış!. Bu ne saltanat?!.

Faize yatırılan paraya bile «ana para» diyorlar. Keskin zekâsile göze çarpan kimselere de «anasının gözü!» derler. Fakat kiç kimseye «babasının gözü» denmez.

«Anasından doğduğuna pişman!», «anasından emdiği süt burnundan geldi!», «ana, avrat sövdü!», «anasını satayım!»... Görüyor musunuz, hep ana, hep ana!. Evlenecek kimselere bile öğüt şöyle:

«Anasına bak, kızını al; kenarına bak. bezini al!»

Eloğlu ne acaip?!. Bir güzel görünce:

— Vay anam vay!..

Diye feryadı verir. Fakat ancak hayret ettiği zamanlarda:

— Vay babam vay!. der.

Bunun gibi bir söz daha vardır.

— Herkes anamın hatırını soruyor. Hiç babamın hatırını soran yok!.

Babalar çocuk doğurmadığı için «anadan doğma» tabiri yanında bir de «babadan doğma» tabiri bulunmayışını haydi hoş görelim. Donanmada «ana gemi» bulunup da «baba gemi» bulunmayışına ne dersiniz? Bizim aslan Yavuz'a «baba gemi» lâkabı yakışmaz mıydı?.

Zaten haksızlık bu kadarla bitmiyor. Masallarda bile «dev anası» var, fakat «dev babası» yoktur. Kadın hamamlarında «ana kadın» vardır, fakat erkek hamamlarında bir «baba kadın», yahut «baba herif» bulamazsınız. Zaten «hamam anası» var, «hamam babası» da yok!.

Hıristiyanların bile «Meryem ana» sı var, «Meryem baba» sı yok.

Düşündükçe insan çileden çıkıyor:

«Anason» var, «babason» yok. «Ananas» var, «babanas» yok. «Analiz» var, «banaliz» yok. «Anatomi» var, «babatomi» yok. «Anahtar» var, «banahtar» yok. «Anarşi» var, «banarşi» yok.

Hattâ «ana lâğım» var, «baba lâğım» yok.

E...h!. Bu doktor beni zorla zıvanadan çıkaracak! Kimin anası var, babası yok; onunla mı uğraşacağım? Anasının örekesi!..

Felâkete bakınız!. «Ananın örekesi» var da, «babanın örekesi» yok!.

Bir soğuk duş yapıp biraz zihnimi toparladım. Aklımdan «ana» ları atmağa çalıştım. Gel gelelim bu sefer de «baba» lar hücuma geçti:

«Babaeski» var, «anaeski» yok. «Babacan» var, «anacan» yok. «Babayani» var, «anayani» yok. «Babayiğit» var, «anayiğit» yok. «Baba inciri» var, «ana inciri» yok. «Şam babası» var, «Şam anası» yok. «Trabzan babası» var, «trabzan anası» yok. Vapur iskelelerinin bile babası var, anası yok...

Bunlar aklıma geldikçe ferahladım. Analardan öç alıyordum. Kızan Araplara «babası tuttu» derler ama «anası tuttu» demezler. «Baba hindi» kabarır ama «ana hindi» kabarmaz. Muharrirler arasında bile «Cihat Baban» var, «Cihat Anan» yok!. Gazeteler arasında da «Akbaba» var, «Ak ana» yok!.

Artık «ana» lara karşı epeyce büyük bir zafer kazanmıştım. Topuna birden:

— Uç babatorik!.

Diye bağırdım ve «uç anatorik» denmeyişi beni ayrıca sevindirdi.

Oldukça kuvvetli bir kriz geçirmiştim. Doktoru çağırmışlar. «Vay babasının canına!», «Vay babasının şarap ça-

nağına!», «Bu doktor babasının hayrına gelmez!», «Vay dokuz babalı herif vay!»

Ev derseniz «ana, baba günü!» Yahu ne üstüme varıyorsunuz?. Ben de «ana, baba evlâdıyım!» Ah, rahmetli «baba annem» olsa idi şimdi beni kucağına alır. bana masal anlatırdı.

Şu doktora da bakın selâm veriyor!.

— Vay anam, babam!. Nasılsın doktorcuğum?..

— İyiyim. Sen nasılsın?. Ne var, ne oldu yine?.

«Öp babanın elini!» ne olduğunu ne bileyim ben?.

— Hiç!. dedim. Ana, baba!.

— Ne olmuş anaya, babaya?.

— Kimisinin anası var, babası yok; gimisinin de babası var, anası yok!

Doktor çok tuhaf bir adam. Benim ıztırabımı anlamamış gibi güldü:

— Aldırma! dedi. Senin anan da var, baban da var... «Anasız, babasız» değilsin. Anan, baban olmasa da sana bir «analık», bir de «babalık» bulurduk.

— Öyle! dedim. «Anaç» da var, «babaç» da var!

— Tabiî!.

— «Havva ana» var ama «Âdem baba» da var!.

— Elbette!.

— «Ana, baba hakkı» her şeyden üstündür!.

— Hay hay!..

Uzatmıyalım, bütün ev halkı doktorla ağız birliği edip;

— Hastasın biraz dinlenmen lâzım!

Diye tutturdular. Önce kabul etmedim. Gitmem, ben deli değilim, timarhaneye gitmem diye bar bar bağırdım.

Ama çok yalvardılar. «Anan yahşi, baban yahşi!» diye zorla kandırdılar. Geldik işte!.

ENSESİNDE BİR SİNEK...

Allah korusun, günün birinde mahkemeye düşecek olursam halim dumandır. Çünkü sabıkalıyım. Dört sene evvel bir sivrisinek öldürdüğüm için altı ay hapse mahkûm olmuştum.

Bir sivrisinek yüzünden insan hapse girer mi? Girdim işte!... Hem de altı ay yattım.

O yaz Çengelköyüne gitmiştik. Sözde hava tebdili için!. Benim gibi iş, güç sahibine hava tebdili olur mu?. Sabahleyin erkenden İstanbula in; akşam üstü geç vakit dön!. Vapuru kaçırdım, kaçıracağım telâşı da caba!

Neyse, orası lâzım değil; her sabah ayni vapurla indiğim için her gün hemen hemen ayni yüzlerle karşılaşıyordum. Bunların arasında bir yolcu vardı ki beni dehşetli meraka düşürmüştü.

Kim olduğunu, ne iş yaptığını, hattâ ne dinden, ne milliyetten olduğunu bilmiyordum. Gençten bir adamdı. Güzel, çirkin, yakışıklı, yakışıksız, nasıl olduğunun farkında bile değilim. Yalnız gözlüklü olduğunu biliyorum.

Bu adam her gün vapurda birkaç gazete alır; cebinden kalemini çıkarır; okur, okur ve ha bre birçok kelimelerin altını çizerdi.

Bir gün, beş gün, on gün... hep böyle!.. Bu adamın ne yaptığını, kelimelerin altını niçin çizdiğini çok merak ediyordum. Vapur Köprüye gelinceye kadar elindeki gazetelerin yüzü kıpkırmızı oluyordu .

Hepimizin böyle merak ettiğimiz şeyler vardır. Fakat çok defa sorup öğrenmek cesaretini, yahut fırsatını bulamayız. Ben de ne cesaret, ne de fırsat bulabiliyordum. Adamın gazeteden baş kaldırdığı, bir an için olsun etrafındakilerin yüzüne baktığı yoktu ki.

Bir gün yanındaki yeri kaptım ve hangi kelimelerin al-

tını çizdiğine baktım. Çok dikkat ettim; çok düşündüm ama kelimelerin altını ne maksatla çizdiğini bir türlü keşfedemedim.

Çatlamak işten değildi. Hiç kimse ile konuşmuyordu ki onunla ahbap olup, soruvereyim. Vapur iskeleye yanaşınca yerinden kalkar, dosdoğru kapıya yollanırdı.

Düşünüyordum: Bu kelimeleri niçin çizebilir?. Sonradan fişe geçirip alfabetik listelerini mi yapıyor?.

Peki ama onu ne yapacak?

Belki bir ansiklopediye hazırlık yapıyordur!.

Eğer öyle ise, pek garip bir usul. Lûgatleri, daha evvel çıkmış ansiklopedileri taramak varken bu ne tersyol?!.

Yoksa sadece bir mani mi?. Olur a, bu da bunun hastasıdır!..

Eğer öyle ise gayet merak verici bir hastalık!. İhtimal eşi, benzeri görülmedik bir ruh hastasile karşı karşıyayım!.

Sorsam söyler mi?

Hasta ise söylemez. Cevap verse bile kaçamaklı konuşacaktır. Marifet işin iç yüzünü öğrenmekte!.

Siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?

Ben şöyle bir çare buldum:

Bir gün tekrar adamın yanıbaşına oturdum. O yine elinde kalemi, hem okuyor, hem çiziyordu. Bir zaman onu sessiz, sadasız seyrettikten sonra bir aralık ansızın parmağımı uzatıp çizmediği bir kelimeyi göstererek:

— Atladınız!. dedim.

Hiç cevap vermeden, dönüp yüzüme bile bakmadan, gösterdiğim kelimenin altını çizip işine devam etti.

Çatlayacaktım. Fırsat bu fırsat; «Kuzum bu kelimelerin altını niçin çiziyorsunuz?» diye soruverseydim ya!.. Dilim tutuldu, soramadım. Aklım başıma geldiği zaman da aradan çok vakit geçmişti.

Bu işi ertesi güne sakladım. Nasıl olsa ufaktan bir tanışma olmuştu aramızda... Ertesi gün yine yanındaki yere çöktüm. O, beni meraktan çıldırtan işine başlamıştı bile!..

Kafamı yaklaştırarak bir zaman yaptığı işi seyrettikten sonra damdam düşer gibi:

— Bu çizdiğiniz kelimeleri ne yapıyorsunuz?

Diye soruverdim.

Başını bir saniye bana çevirdi. Günlerce uğraşarak topladığım cesareti bir anda kül eden bir sertlikle:

— Lâzım mı?

Diye cevap verdi.

Aynaya bakmadım ama her halde salça fıçısına düşmüş kadar kızarmışımdır. Karşımızda oturan iki genç kız da «fık!» diye gülmezler mi?!. Mahvoldum, rezil, kepaze oldum.

Ne cevap verebildim, ne de bir şey yapabildim. Bir daha adamın yanına da oturmadım.

Gel gelelim, merak, kurt gibi içimi kemiriyordu. Bir sabah oturacak yer bulamamış, ayakta kalmıştım. O oturuyordu. Gittim oturduğu kanapenin arka tarafında, ayakta durdum. Elimde olmıyarak onun durmadan kelimelerin altını çizen kalemini gözlüyordum.

Bu sırada kulağımın dibinde hafif bir keman taksimi belirdi: Bir sivrisinek! Vapurlarda pek bulunmaz ama, bir yolcu ile birlikte seyahate çıkmış olacak.

Sol kulağımdan burnuma doğru süzülerek tatlı bir uçuş yaptıktan sonra, dosdoğru gitti, bizimkinin ensesine konuverdi.

Birden aklıma sıtma mücadelesi levhaları geldi. Her gün vapur iskelesinde seyrede ede ezberlediğim o renkli levhalardaki sivrisineklerden biri olmasındı bu!..

Hayvanın konuşuna dikkat ettim; ta kendisi! Sıtma taşıyan sivrisineklerden biri. Şimdi ne yapmalı?.

Biliyorum, Arnavudun more, bir sizden, bir bizden hikâyesini hatırlayıp güleceksiniz. Fakat gülünecek vaziyet değil... Mesele gayet ciddî idi. Göz göre göre bir adam, hem de gayet çalışkan, titiz, ciddî bir adam sıtmaya yakalanıyordu.

— Bayım, ensenize bir şey kondu. Bir sivrisinek!.

Diyeceğim ama bir ters cevap verirse?. Zaten aramızda bir soğukluk var.

— Sana ne?.

Derse ne cevap veririm?.

Oradan savuş git... demesi kolay ama yapması güç!.. Çünkü ayıp değil ya, ben de meraklı bir adamım...

Köpoğlu sinek bir türlü uçup gitmez!..

Üfleyip uçurtmayı düşündüm. Adam ensesinde nefesimi duyunca başını döndürecek. Beni görünce tepesi atacak. İster misin bir de kavga edelim?.. Gel de ensesindeki sivrisineği kaçırmak için üflediğini anlat!..

Aman Allahım, sinek hâlâ orada! Ne kalkacağı var, ne de gideceği... Eğer mikroplu ise herif yandı. Değilse iki ihtimal var. Bu adam ya sıtmalıdır, yahut değildir. Sıtmalı değilse mesele yok. Fakat ya sıtmalı ise iki ihtimal var: Ya adam sineğin iğnesinin acısını duyar, ensesine bir tokat atıp melûnu oracıkta ezer, yahut ensesi kösele gibidir; duymaz, sinek de karnını doyurduktan sonra havalanır, gider.

Sineği gebertse mesele yok. Hayvan uçar giderse iki ihtimal var. Ya başkasına hastalık bulaştırmadan kendiliğinden ölür, yahut gider başka bir vatandaşa hastalık aşılar.

Aman yarabbi! Yurdun bütün sağlık ve sosyal yardım örgütleri sıtma ile savaşa dursun, burada büyük bir sıtma felâketi hazırlanıyor. Ya bu hayvan yumurtlamak fırsatını da bulursa ondan doğacak yavrular da üreyince büsbütün önüne geçilemez bir hal alacak.

Ben böyle düşünüp kura durayım. Sinek ha bre adamın kanını emiyor, keyifli keyifli kanatlarını sallıyordu.

O sırada Köprüye gelmişiz. Vapurdan inmek için adam ayağa kalkıverince yüreğim de ağzıma geldi. Sinek hâlâ orada, ensesinde!..

Arkasına takıldım. O gider, ben giderim. Sinek keyfinde... Deli olmak işten değil...

Birden ne oldu, nasıl oldu, nasıl yaptım, bilmiyorum; bilemiyorum. Olanca kuvvetimle herifin ensesine bir tokat aşketmişim. Tokatı yemesile adamın denize yuvarlanması bir oldu! Hem nereye?. Vapurla iskele arasına... Bir çığlık, bir

kıyamet... Düdükler, bağırışmalar... Kollarımdan yakalanınca aklım başıma geldi. Gelmesile de gitmesi bir oldu. Çünkü adamcağız ya boğulacak, yahut vapurla iskele arasında ezilip feci bir şekilde can verecekti. Mahvolmuştum.

Çok şükür hiç biri olmadı. Allah razı olsun kaptandan!. Büyük bir ustalıkla hemen vapuru açtı. Çabucak adamı kurtardılar. Tabiî ben de çalyaka karakolu, oradan da mahkemeyi boyladım.

Adam, çoktandır kendisini takip ettiğimi, hattâ geçenlerde işine karıştığım için beni terslemek zorunda kaldığını, benim öcalmak için kendisini denize yuvarladığımı iddia etti.

Düşündüm, taşındım. Bu işi bir sivrisinek yüzünden yaptım desem gülecekler; kimse inanmıyacak. Akıl muayenesi için adlî tıbba yollayacaklar. Belki de tımarhaneye tıkacaklar. Akıllı olduğunu kim ispat edebilmiş ki ben edeyim? O tekkeye de bir kere düşmeye gör, Artık ömrünce adın delidir.

Baktım ki o ceza daha ağır; sivrisinek meselesini hiç açmadım. Arkadan, kendisini bir arkádaşa benzettiğimi, şaka diye ensesine bir tokot attığımı, fena bir tesadüf eseri denize düştüğünü, kendisine karşı hiç bir düşmanlığım olmadığını söyledim.

Fakat herif inatçı, savcı dersen ondan beter... Kısası altı ayı giydik!.

Hiç bir şeye yanmıyorum. O adam gazetedeki kelimelerin altını ne diye çiziyor, onu bir türlü öğrenemedim, deli olacağım!..

PİYANGO

Yanımdaki kadın «hiiiğ!...» diye derin bir çığlık atarak elime yapıştı. Alaca karanlıkta yüz yüze geldik. Perdeye bakmağa cesaret edemiyordu:

— Düştü mü?

Diye sordu.

Sağ elimi hâlâ sıkmakta olan ufacık, yumuşacık eli sol elimle okşayarak:

— Hayır! dedim. Bakınız, paraşüt açıldı. Yavaş yavaş yere iniyor.

Döndü; beyaz perdeye baktı. Sonra tekrar bana dönerek:

— Hoh!.. Çok heyecanlandım! dedi.

— Hakkınız var. Çok heyecanlı bir film. Ben de çok heyecanlandım.

Birden kendine gelerek elini ellerimin arasından çekmek istedi. Bırakır mıyım hiç?!. O beyaz güvercini yakalamıştım bir kere!.. Avuçlarımın içinde tatlı tatlı okşayarak:

— Siz de benim gibi sinemayı çok seviyorsunuz galiba! Dedim.

— Çok!. diye cevap verdi. Fakat bu kadar heyecanlısı da fazla. Demindenberi...

Birden sözünü kesti:

— Ay... Ay!...

Diye iki hafif çığlık savurdu. Filmin kahramanı yeni bir tehlike atlatmıştı. Bütün salon derin bir soluk aldı. Fakat ben müstesna!. Artık perdeye dikkat etmediğim için olup bitenlerin farkında değildim. Zaten avucumdaki yumuşacık elin verdiği heyecandan benim soluğum herkesten çok kesilmişti.

Tekrar yüzünü bana döndürerek, elini çekmeğe çalışır-

ken, tatlı bir sesle:

— Bırakınız! dedi.

Alaca karanlık insanları ne kadar güzelleştiriyor. Her halde gördüğüm kadar güzel olamazdı. Eğer öyle ise tapınılacak kadın!.

Yalvardım:

— Çekmeyiniz... Beni bahtiyar ediyorsunuz!

— Fakat sizi tanımıyorum bile!!.

— Tanırsınız!..

Yüzümü görmeğe çalıştı. Bir an göz göze geldik. Etraf kalabalık olmasa dudak dudağa da gelebilirdik. Hafifçe başını yaklaştırdı:

— Etraftan görecekler!.

Dedi.

— Merak etmeyin... Zaten sinemada el ele, diz dize, baş başa oturmak âdettir.

Güldü:

— Siz çok çapkın bir erkeğe benziyorsunuz! dedi.

Ben de güldüm:

— Benzerim ama değilimdir!.

— Bırakın öyleyse elimi!.

— Yooook!... Onu yapamam işte.

— Peki, elimi tutacaksınız da ne olacak sanki?.

Birdenbire o yumuşacık eli dudaklarıma götürdüm.

— Hiç bir şey!.

Tekrar kurtulmağa çalıştı, ama, öptükten sonra...

Ve kurtaramıyacağını anlayınca bir daha bu işe karışmadı.

Bir zaman öyle el ele, biraz sonra diz dize, daha sonra da baş başa filmi seyre daldık. Ara sıra soruyordum; sorularımı da cevapsız bırakmıyordu:

— Evli misiniz?

— Hayır.

— Bir yerde çalışıyor musunuz?

— Evet.

— Nerede?
— Söyliyemem.
— Sizinle nerede buluşabiliriz?
— Hiç bir yerde!
— Niçin?
— Erkeklerden korkarım.
— Fena bir tecrübeniz var galiba?!.
— Hem ne fena!..
— Ben o erkeklerden değilim!
— Ben de o kadınlardan değilim!..
— Öyleyse konuşmamızda çekinilecek bir şey yok!.
— Çok!.
— Yapmayınız!.
— Siz yapmayınız!..

— Sizi nerede bulabilirim?
— Hiç bir yerde.
— Ya buradan çıktıktan sonra peşinizi bırakmazsam?!.
— Böyle bir şey yapmayacağınızı umarım.
— O halde sizinle bir kere daha konuşmama müsaade edeceksiniz.
— Ne yapacaksınız konuşup da?.
— Yüzünüzü göreceğim.
— Yüzümü göremezsiniz!
— Neden?
— Çünkü ben şimdi sinemadan çıkıp gideceğim.
— Filmi sonuna kadar görmiyecek misiniz?
— Ben bundan evvelki seansta gelmiştim. Filmin sonunu biliyorum.
— Ben de beraber çıkabilir miyim?
— Hayır!.
— Neden?
— İstemiyorum.
— O halde başka bir zaman için söz vereceksiniz!.
— Peki, bir gün buluşuruz.

— Atlatıyorsunuz. Ne zaman?

— Söyliyemem ki!.

— Neden?

— İşlerim var.

— İşleriniz hiç bitmez mi?

— Biter tabiî!.

— İşte o zaman!.

— O zaman ben sizi ararım.

— Vâdediyorsunuz değil mi?

— Yalan söylemem!.

Bu sözü o kadar katî söylemişti ki hem inandım, hem sevindim.

— Size kartvizitimi vereyim! Üzerinde adresim de yazılı, telefon numaram da!.

— Peki!.

Çabucak cüzdanımdan bir kartvizit çıkarıp verdim.

— Mutlaka geleceksiniz ama...

— Söz verdim ya!.

— Teşekkür ederim.

Biraz daha oturduktan sonra gitmeğe hazırlandı. Ancak o zaman elini elimden kurtarabildi.

— Allahaısmarladık!

Dedi. El sıktık. Kalktı, gölgeler arasından kaybolup uzaklaştı. O kapıya varınca ben de hemen yerimden fırladım. Arkasından koştum ve uzaktan uzağa tramvay durağına kadar peşinden gittim. Söz aramızda, çok güzel bir kadın, hakiki anlamında bir «kadınnnn!» dı.

Kendisinden bir mektup yahut telefon bekleye dururken bir gün onu sokakta, tanıdık birinin kolunda görüverdim. Tanıdık dediğim de kim biliyor musunuz? Bizim berber!

Yakışıklı bir adamdır. Evlidir de. Acaba bizim heyecanlı sinema seyircisi onun karısı mıydı? Belki de!.

Bu vaziyet canımı sıktı, insan her gün usturasının al-

tına yattığı bir adamın karısile kaynatmak için tam mânasile bir serdengeçti olmalı! Bense o kahramanlardan değilim.

Bununla beraber, ertesi günü, bir münasebet getirip berbere:

— Allah versin! dedim. Artık yükünü tuttun galiba!. Eskisi gibi dükkânda akşamlamıyorsun. Dün bayanla beraber sinemaya gidiyordunuz!.

Bizim berber pek neşeli bir yüzle:

— O gördüğün bizimki değil! dedi.

— Yok canım!. Yengemiz değil miydi o?!.

— Hayır.

— Ya kim?.

— Sorma, tayyare piyangosu gibi bir şey!.

— Anlat Allahaşkına!.

— Geçenlerde bir telefon... Güzel bir kadın sesi... Hakkı bey siz misiniz? Evet efendim benim!.. Ben Melâhat! Hangi Melâhat?. Ne çabuk unuttunuz beyefendi?!. Sinemada tanışmıştık hani!. Hiç bozmadım... Ha!. Affedersiniz, dedim. Sesinizi tanıyamadım da. Kadın randevu verdi. Gittim. Anladığıma göre sinemada, karanlıkta bir adamla tanışmışlar. Kadın herifin yüzünü pek iyi farkedememiş. Bana; aydınlıkta ne kadar değişik gördüm sizi, dedi. Lâkin benim telefon numaramı nereden bulmuş, onu anlayamadım. Bizim bacanaktan şüpheleniyorum ama ne ben sormağa cesaret edebiliyorum, ne de o beni telefonla arayan oldu mu diye soruyor.

— Peki, kadınla nasılsınız?

Berber güldü:

— Artık o kadar da budala değiliz beyim!.

Bu cevapta istediğim, istemediğim her mâna vardı. Kafama dank etti!. Bir hafta evvel berberin abonman kartını kaybetmiştim. Aradım aradım da bulamadım. Allah cezasını versin!.. Karanlıkta, kartvizit diye kadına onu vermişim!...

BAYRAM ŞEKERİ

Bu Şeker Bayramı başımıza neler geldi; anlatsam inanmazsınız.

Arife günü Eminönünde bizim Muammer'e rastladım.

— Nereye böyle? dedi.

— Şeker almağa! dedim,

— Bize getireceğin şekere fazlaca çukulata koydur! dedi.

Muammer hem çocukluk, hem de mektep arkadaşımdır. Teklifsiz konuşuruz.

— Ulan, dedim, sana da şeker mi getireceğim? Sen bana getir!.

— Vallahi isterim! dedi. Elinde kutuyu görmezsem kapıyı açmam. Çukulatası bol olacak ha!..

Ben de alay ettim:

— Avucunu yala! Sana çukulata değil ya keçi kakası bile getirmem!..

— Getirme de gör, bak ben de senden nasıl öcümü alırım!

Ayrıldık. Kendi kendime:

— Şu oğlana bir oyun edeyim de görsün! dedim.

Keçi kakası aklıma takılmıştı bir kere!. Götürür müyüm, götürürüm! Güzel bir kutu... İçine doldurursun Abdurrahmen Çelebinin artıklarını... Güzelce, sarar, sarmalar, sırmalı iple bağlarsın... Al sayın Muammer sana bayram şekeri!.

Doğru Hacıbekire yollandım. Ev için bir kutu şeker yaptırdım. Oradan geldim eve... Bizim bayan hemen kutuyu açmağa kalktı:

— Aman, dedim, yavaş!. kutunun ipi, ambalâjı lâzım!.

— Ne yapacaksın?

— Şimdi görürsün!.

İpi dikkatle çözdüm. Buruşturmadan, kâğıdı açtım. Kutudaki şekerleri bir tepsiye boşalttım.

— Bunları elleme. Ben şimdi geliyorum! dedim.

Bizim apartmanın arkasında geniş bir arsa vardır. Orada fakir bir kadıncağız oturur. Koyunlarla, keçilerle, tavuklarla koyun koyuna yatar, acaip bir hatun... Gittik, onu buldum.

— Melâhat! dedim. Bana biraz keçi gübresi versene!.

— Vereyim, bey! dedi.

Hemen koştu, nerede toplamışsa toplamış; bir kova dolusu getirdi. Kovayı aldım. Oralardan bir miktar da çakıl taşı toplayıp eve döndüm. Keçi artıkları hafif. Kutuya tabiî bir ağırlık vermek için altına çakıl taşlarını dizdim. Üstüne de silme keçi kakası doldurdum. Bizim kadın gelmiş şaşkın şaşkın ne yaptığıma bakıyor.

— Muammere bir muziplik yapacağım dedim. Bugün çukulatalı bayram şekeri isterim diye tutturdu. Ben de ona bu kutuyu götüreceğim.

Yapma, etme dedi ama kim dinler?!.

Uzatmıyalım; bayram günü öğleden evvel şeker kutusu elde Muammerleri boyladık. Hoş geldin, beş gittinden sonra kalktık.

Nereye böyle?

— Daha gezeceğimiz yerler var. Malûm ya bayram!

Bir yere gideceğimizden değil, biz gidelim de Muammer kutuyu açıp hediyeyi görsün diye acele ediyorum!.

Eve geldik. Kulağım telefonda. Oğlan ha telefonu açtı, ha açacak. Kimbilir nasıl kalayı basacaktır?!.

Öğle oldu, ikindi oldu. Muammerden ses yok! Âdeta keyfim kaçtı. Acaba oğlan kırıldı mı? Yok canım, pişkin herifin biridir. Dur şu telefonu ben açayım!.

Telefonu açtım.

— Nasılsın bakalım dostum?

— Teşekkür ederim. Hayrola?

— Hayırlar. Nasıl, getirdiğim şekerleri beğendin mi?

— Teşekkür ederim. Ben sana takıldımdı yahu! Zahmet etmişsin!

— Estağfurullah!

Muammer o kadar ciddî konuşuyordu ki çatlamak işten değil... Yoksa daha paketi açmadılar mı? Sordum:

— Daha şekerlerden yemedin mi yoksa?.

Güldü:

— Vallahi kısmet olmadı! dedi. Sana doğrusunu söyliyeyim mi? Sizden sonra biz de bizim bayanın eniştesini ziyarete gidecektik. Bizimki, nasıl olsa evde şeker var boşuna para harcamıyalım; bu gelen kutuyu eniştene götürelim, dedi. Senin anlıyacağın çukulatalar bizim bacanağa kısmet oldu.

— Sahi mi söylüyorsun Muammer?

— Vallahi billâhi.

— Eyvah mahvolduk!...

Muammerin telâşlı sesi duyuldu:

— Ne oldu yahu?

İşi anlattım. Önce inanmak istemedi. Yemin kasem zorla inandırabildim.

— Yandık! dedi. Ne yapacağım şimdi? Gel bakalım da yaptığın işi temizle!

— Ben nasıl temizlerim?

— Bal gibi temizlersin? Beraber gider, hikâyeyi anlatırız. İşin şaka olduğunu söyleriz.

— Peki, dedim, geliyorum.

Hemen sokağa fırladım. Doğru Muammerlere... O da beni kapıda bekliyormuş. Evvelâ «Tuh» diye bir kere yüzüme tükürdü. Sonra:

— Yürü bakalım! dedi. Büyük baldızdan da sunturlu bir dayak yemezsen iyi.

Gittik. Muammerin baldızı yaşlıca bir hanımefendi. Baktım yüzünde hiç kırgınlık, kızgınlık alâmeti yok. Enişte bey dersen ondan mültefit... Muammerin kulağına eğildim,

— Galiba daha kutuyu açmamışlar! dedim.

Baktı onların bir diyeceği yok; çaresiz lâfa Muammer girişti:

— Baldız hanım, bugün getirdiğim şekeri açtınız mı?

Kadının rengi değişti. Ben içimden:

— Eyvah, dedim, kıyamet kopuyor!

Fakat kadın ağzını açmadan kocası ellerini oğuşturarak mahcup bir tavırla:

— Vallahi doğrusunu söyliyeyim mi bacanak, dedi, sizden sonra bizim Müdürün bayramını tebrik etmeğe gidiyordum. Senin baldız, şeker alacaksan bu kutuyu götür, diye senin getirdiğin şekeri verdi. Oraya götürdüm.

Muammer de ben de baygınlıklar geçirmişiz. Adamcağız halimizden korktu:

— Ne var, ne oluyorsunuz? diye telâşa düştü .Meseleyi anlatınca bu sefer bayılma sırası ona geldi. Adamcağızın hakkı da var. Müdüre de şaka ettik denemez ya!.

Düşündük, taşındık. Gidip bir yanlışlık oldu diye şeker kutusunu değiştirmeğe karar verdik. Haydi oradan şekerciye, oradan da Muammerin eniştesinin Müdürünün evine...

Müdür bey elli beşlik ciddî tavırlı bir adam. İkinci defa bayram ziyaretine gelen, üstelik yanında da iki yabancı getiren kâtibini belli bir hayretle karşıladı. Fakat yüzünden anladık ki daha kutu açılmamış. Bunu anlayınca da meseleyi açmak bize düştü.

Başından sonuna kadar anlattık. Adamcağız keçi kakalarının kendisine getirilen kutuda olduğunu öğrenince sapsarı kesildi:

— Eyvah... Mahvoldum? diye bağırdı.

— Ne oldu beyefendi.

— Ben de sizden sonra Genel Müdürü ziyarete gitmiş ve evde bu kadar şeker yenmez diye, sizin getirmiş olduğunuz kutuyu götürmüştüm...

Neredeyse adamın kalbi duracaktı. Biraz cesaret vermek için;

— Üzülmeyin beyefendi... Şaka!.. Genel Müdür beye bunun bir şaka olduğunu anlatırız...

Dememe kalmadı üçü birden:

— Bunun böylesine eşek şakası derler!... diye üstüme yürüdüler.

Ama ne kadar kızsalar, köpürseler olan olmuştu bir kere!

Uzatmıyalım, dördümüz bir olup Genel Müdürün evine yollandık. Terbiyeli bir hizmetçi kız kapıyı açıp bizi içeri aldı; bir salona götürdü. Biraz sonra da Genel Müdür bey pek neşeli, pek mültefit bir yüzle içeri girdi. Anladık ki felâketten haberi yok!.

Önce hikâyeye ben başladım. Benden sonrasını Muammer, ondan ötesini Muammerin bacanağı, daha ötesini de Muammerin bacanağının müdürü anlattı.. Hikâye bitti, hepimiz süt dökmüş kedi gibi önümüze bakarak Genel Müdürün ne diyeceğini beklerken adam bir kahkaha kopardı.

Meğer pek dirayetli adammış! Benim yaptığım şakaya bayıldı. Gülmekten gözleri yaşardı:

— Vallahi bizimkiler kutuyu açtılar mı açmadılar mı, bilmiyorum. Ama bu şaka pek hoşuma gitti doğrusu! dedi. Durun bakalım içerden sorayım.

Kahkahalarla gülerekten gitti. Fakat biraz sonra alı al, moru mor geri dönmez mi? Hepimizde şafak attı. Adamcağızı âdeta güneş çarpmış:

— Rica ederim baylar! dedi. Bu ne biçim şaka?! Getirdiğiniz kutuyu yanlışlıkla bizim çocuk almış, öğretmenine götürmüş. Beni öğretmenin yanında rezil ettiniz! Şimdi ne yapacağız?.

Artık ben alıştığım için hemen cevap verdim:

— Mesele yok; hep beraber öğretmenin evine gider, şaka yaptığımızı anlatırız beyefendi! Öğretmenin evi nerede acaba?.

— Vallahi bilmem? Çocuğu da beraber alıp gidelim!.

Biz böyle kapı kapı dolaşırken vakit de yatsıya yak-

laşmıştı. Genel Müdür beyin kızı dokuz, on yaşlarında şirin bir yavru... Önümüze düştü; yola çıktık. Yürü bre yürü. Bereket öğretmenin evi de bizim semtte imiş. Gide gide bizim mahalleye vardık. Çocuk bizim sokağa daldı. Bakalım komşulardan hangisinin evi diye merak ederken bizim kapının ziline basmaz mı?

— Oh! diye derin bir nefes adım. Sonra arkamdan dizi koluyla gelen bayram tebrikçilerine dönüp:

— Merak etmeyin baylar! dedim. Çocuğun öğretmeni yabancı değil. Kutu bizim bayana gelmiş!.

İçeri girdik. Karım merak içinde beni bekliyormuş.

— Sana şeker getiren oldu mu? diye sordum.

Yanımızdaki çocuğun başını okşıyarak:

— Evet, dedi, Ayten getirdi!

Bizim kutu, güzel ambalâjı bozulmamış bir halde, büfenin üzerinde duruyordu.

ZAHİR GÜVEMLİ

1913 te doğdu. Orta Tahsilini İstanbul Erkek Lisesi'nde, yüksek tahsilini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yaptı.

Yirmibeş yıla yakın zamandanberi basında çalışmaktadır. İlkin karikatür yaparak Yeni Adam dergisinde eserlerini yayınlamağa başladı. Ondan sonra hikâye, makale, tercüme ve sanat tenkitleriyle tiyatro ve resim konularına ilgilendi.

Bugüne kadar, yirmi yıldanberi Akbaba, Şaka ve Mizah dergilerinde, değişik takma adlarla yüzlerce hikâye ve röportaj yayınladı. Hiçbirinde gerçek adını kullanmadı.

Şimdi Vatan gazetesinin sanat tenkitçisidir. Hafta, Varlık ve Esi'de yazmaktadır. Mizahi yazıları yine Akbaba'da yayınlanıyor.

Güvemli'nin hikâyeleri, ilk defa bu kitapta kendi adiyle görülecektir. Bunlarda üslûp ve işlenişten ziyade, olayların kesin sürprizlerine önem verilmiştir.

BİR GÜNLÜK BEYLİK

O gün idarehanede, yani Akbaba idarehanesinde yalnızdım. Bizim patron, malûm, milletvekilidir. Mecliste... İdare memurumuz da yok. Sekreter henüz gelmemiş; yahut gelmiş de bir yere mi gitmiş ne... İşte öyle bir şey. Hulâsa yalnızdım. Kapı vuruldu. Yazı yazıyordum. Başımı kaldırmadan:

— Buyurun... dedim. Biri girdi ama, ses sada yok. Başımı kaldırdım. Ne göreyim? O...

Aramızda geçen bunca hâdiseden sonra, yüzüne bakacak halim mi kalmıştı? Fakat ev sahibi durumundaydım. Ziyaretime gelmişti. Belki de iş takibediyordu. Bilir miyim? Gözlerim yan duvarda:

— Buyrun, oturun efendim... dedim, bir emriniz mi vardı?

Çekingen, âdeta korkak denecek bir sesle:

— Estağfurullah; bir ricam vardı... cevabını verdi.

Ancak o zaman Semiha'nın yüzüne bakabildim. Ama bu, bir an sürdü. Hemen başımı çevirmek zorunda kaldım. Güzelliğinden gözlerim kararmıştı sanki.

Allah herkesi bir şeye kabiliyetli yaratır ya... Beni de pot kırmak ve âşık olmak hususunda istidatlı kılmış. Kim olsa o güzelliğe hayran kalırdı vallahi. Yarabbi! Kaşları bir şey sorarmış gibi alnına doğru çekilmiş; o güzel, iri ve mahmur gözleri binbir rica ile dolup taşıyor; pespembe ağzında zarif bir tebessüm; boynu hafifçe eğilmiş, ensesine topladığı uzun, kumral saçlarından gelen olgun masumiyetle, nasıl insanın aklını başından alıyordu!...

Epeydir görmediğim için, kalbim davul çalmağa başladı. Bir müddet sustuk. Nihayet kekeledim:

— Ne şeref bizim için... Demek beni affettiniz?

— Estağfurullah... Neyinizi affedeceğim?

— Kusurlarımı...

— Yok canım. Herkes az çok kabahat işler. Sizinkiler affedilmesi bahis konusu olacak çeşitten bile değil ki...

İltifattan ziyade hakarete benziyordu ama, neylersiniz? Boynumuz kıldan ince. Bir kere kızı darıltmıştık. Ne dese baş eğmek gerekti.

— Emriniz?

— Bu kelimeyi pek seviyorsunuz. Galiba bütün hanımlara aynı sözlerle hitab etmekten olacak...

— Hanımlarla pek alışverişim yok. Ama, emir dinlemeğe alışkınım da... Evet?

— Hakkınız var. Sizi daha ziyade rahatsız etmiyeyim...

— Rahatsız olmak ne demek? Mes'ut ettiniz beni... Size bir faydam dokunursa daha da bahtiyar olacağım...

— Bir hikâye yazdım... Sizden heveslendim.

— Him... Siz mi?

— Evet. Pek gülünç değil mi? Hem de mizah hikâyesi...

— Ya... Avukatlığı bıraktınız mı?

— Hayır... Amatör olarak çalışmak istiyorum...

— Hayhay. Pek iyi edersiniz. Bilhassa amatör hikâyeci olmak ne zevktir bilemezsiniz... Müsveddeleriniz yanınızda mı?

— Tabii... Getirdim. Acaba neşreder misiniz?

Semiha, anlaşılan beni burada herşeye kaadir zannediyordu. Bozuntuya verir miyim?

— Hayhay. Emredersiniz... dedim.

— Okuyayım öyleyse...

— Aman, hâcet mi var? Siz verin bana. İki hafta sonraki Akbaba'da hikâyenizi okursunuz.

— Ya beğenmezseniz?...

— Hıhhh... Beğenmiyecekmişim. Allahaşkına söyleyin. Size ait neyi beğenmemek küstahlığında bulundum ki hikâyenizi...

— Hayır, olur a... kötüdür belki...

— Olamaz. Bu sözü asla kabul etmem. Bir kere sizden kötülük çıkmaz. Sonra, biliyorsunuz ki size hayranım. Yazılarınız benim için şaheserdir...

Dudaklarında tatlı bir gülümseme genişledi. Ne kadar memnundu!... Ah, âşık olmamış gafiller, şu anda onun ve benim duyduğumuz karşılıklı hazzın tükenmezliğini, ilâhîliğini asla takdir edemezler. Gayet hafif «ma griffe» kokan kâğıtları aldım. Karşılıklı bakıştık. Gülüştük. Barıştık demekti bu... Nihayet Semiha Kurtkaya gitti. Evet, rüya gibi kayboluverdi. Bir müddet daha onun hayaline daldım. Sonunda aklım başıma geldi. Kâğıtları önce bir gözden geçirdim. Canım sevgilim... Ne de tatlı bir ifadesi vardı. Gerçi mevzu hayli çocukcaydı, ama olsun. Derinden derine farkettim ki bu yazı, bizim yılbaşı maceramıza bir nevi cevaptı. Semiha, bir mizah mecmuasında basın kanununa dayanarak tekzip neşredilmiyeceğini düşündüğü için, buna bir hikâye kılığını vermeğe kalkmış. Ne cindir o... Tabiî benim sihirli kalemim dokununca, ufak tefek aksaklıklar da ortadan kalkıverdi. Hemen kâğıtları daktilo ettim. Patron benim zannetsin diye... Arkasından telefona sarıldım:

— Semihânım? Siz misiniz canımın içi? Demin telâş ve şaşkınlıkla söylemeği unutmuşum. Biz prensip icabı amatör hikâyesi neşretmiyoruz...

Birdenbire sesi kederlendi:

— Okudunuz ve beğenmediniz... Değil mi?... Bunu açıkça söyliyecek kadar mertlik gösterseniz ne olur sanki?

— Hayır canım... Vallahi değil şekerim! Bilâkis, okudum, beğendim. Size şunu haber vermek istiyordum: Hikâyenizin telif hakkını iki hafta sonra kendim getireceğim...

Telefonun öbür ucunda bir çığlık gibi, çıngıraklı bir kahkaha koptu:

— Aman ne iyi ne iyi... Pek sevindim doğrusu... Eşe dosta övüneceğim desenize artık!

— Tabiî... Beni bekleyin muhakkak...

Karşılıklı tebrikler, teşekkürlerden sonra telefonu kapattık. Oh,.. Anasını sattığım dünyası... Sevmek ne güzel

şey... Hele dilediği gibi hareket edebilmek... Hele insanları sevindirmek... Hele patronculuk oynamak... Bir günlük beylik, beyliktir vesselâm...

Aradan dört gün kadar geçti. Bir sabah idarehaneye uğradım.

— Nerelerdesin? dediler. Patron geldi, seni arıyor...

Kapıyı tıklatıp içeri girdim.

— Gel bakalım hikâyecibaşı... diye gülümsiyerek beni karşıladı patron. İçim ferahladı âdeta...

— Otur şöyle... Bak, sana neler diyeceğim. Çoluk çocuğun yanında söylemek istemedim de onun için arattım. Kırk yıldır şu Bâbıâlide yazı yazarsın. Nedir o son verdiğin hikâye? Ne kepazelik o yahu? Bu kadar sudan, bu kadar berbat, bu kadar acemice bir şeyi sen nasıl hikâye diye yazarsın? Hele benim yokluğumdan faydalanmak ister gibi, böyle bir rezaleti nasıl sürmeğe kalkarsın?

Şaşkınlığımdan, Amerikan işi iskemleye çöküvermişim. Üstadın sesi perde perde yükseliyordu:

— Azizim, memleketin biricik mizah mecmuasıyız ve bunun hikâye sütununu da zâtıâlinize emanet etmişiz. Yazılarını, gözümüz kapalı, mürettiphaneye gönderiyoruz. Birader ya ben görmeseydim de bu hikâye çıksaydı? Ya okuyuculara kepaze olsaydık? Yooo azizim; ben buna gelemem. Bu sondur. Bir daha...

Üst tarafını dinlemedim. Yahut dinledim de anlıyamadım. Hafif bir baygınlık geçirmişim. Bir taraftan meslek vicdanım, bir taraftan Semiha'cığıma bol keseden vaadlerim... Bu satırları inşallah okur da meselenin iç yüzünü öğrenir. Vallahi işimden olmak korkusu değil. Beni asıl harâbeden, Semiha'nın yüzüne bakamamak. Siz söyleyin kuzum. Ben şimdi ne halt edeyim?

ZİNCİRLEME

Bir zamanlar Mısır'ın hâkimi Karakuş'tu. Hani bir berber, komşusunun gözünü çıkarmış. Karakuş ferman etmiş: onun da gözü çıkarılsın diye.

— Aman efendim, demişler, o saray berberidir...

— Öyleyse başka bir berber bulup gözünü oyun! Adalet yerini bulmalı!...

İşte Mısır'a hükmetmiş olan, bu Karakuş'tur. Bir gün, yine Divan toplanmıştı. Haşmetli Karakuş hazretleri, dâvaları dinliyecek kısas esası üzerine icrayi adalet eyliyecekti...

Hazret bütün haşmetiyle geldi, tahtına kuruldu. Maiyeti erkânı süklüm püklüm yanına dizildiler. Karakuş gürledi:

— Dâvacılar kim?

Üç kişi birbirini ite kaka huzurda secdeye kapandılar:

— Dâvacı benim!

— Hayır, benim efendimiz...

— Asıl dâvacı bendenizim, sultanım...

— Demek üçünüz de dâvacısınız ha?

Her üç ses, bu defa aynı makamdan tekrarladılar:

— Evet efendimiz...

— Peki, kimi dâva ediyorsunuz?

— Benim ki ismim Hassan Fakir'dir, bu gördüğünüz Mu'tesem Hakir'den dâvacıyım...

— Benim ki ismim Mu'tesem Hakir'dir, şu gördüğünüz Fazıl Sagir'den dâvacıyım...

— Benim ki ismim Fazıl Sagir'dir, şu gördüğünüz Hassan Fakir'den dâvacıyım...

Bu vaziyet karşısında Karakuş'un kuş kadar aklı karmakarışık oldu:

— Durun bakalım, dedi. Evvelâ Hassan Fakir dâvasını izah etsin. Söyle...

— Efendim, şefâatinize sığınarak hicap içinde arzedeyim ki, bu mel'un, karıma sataştı. Bir gece ikisini evimde yakaladım...

— Peki, Mu'tesem Hakir, senin dâvan nedir?

— Efendim, affınıza sığınarak arzedeyim ki, Fazıl Sagir, merkebimi katletti...

— Yâ Fazıl Sagir, senin dâvan nedir?

— Hassan Fakir'in bana elli gümüş borcu vardı, yirmi beşini vermedi...

Bunun üzerine Hassan Fakir'e döndü, dedi ki:

— Hükmümü bildirmeden önce, meseleyi esaslıca anlamalıyım... İzah et bakalım...

— Sultanım, demin de arzetmiştim. Geçen gün dükkânımı kapayarak, her zamankinden biraz erken eve döndüm. Anahtarla kapımı açtım. Sessizce yatak odasına yürüdüm, bir de ne göreyim?

Karakuş, nefesi tutularak atıldı:

— Söyle mel'un ne gördün?

— Bu Mu'tesem Hakir olacak alçak, benim yatağımda yatıyordu, benim entarimi giymişti ve... Derhal üzerine atıldım. Lâkin Bağdadın en nefis ipeklisinden yapılmış geceliğimin yalnız eteğinden bir parça elimde kaldı. Lâkin, kaçtı...

Karakuş, sonra Fazıl Sagir'e döndü:

— Ya sen bunun merkebini neye katlettin? diye gürledi.

— Hassan Fakir, Mu'tesem'in merkebini öldüreyim diye bana elli gümüş vadetmişti. Onun için öldürdüm, ama yirmi beş dirhem gümüşü alamadım...

Karakuş hepsine döndü:

— Sizin dâvanız Arap saçına dönmüş ama, ben halledeceğim... dedi. Hassan, senin karını ayartmışlar, buna karşılık sen de sözünde durmamışsın, cezanı görmüşsün. Yal-

nız, cezam önceden görmüşsün... Mu'tesem, senin merkebini katletmişler, fakat sen de başkasının karısını ayartmışsın. Binaenaleyh cezanı görmüşsün. Fazıl, sen, başkasının merkebini öldürmüş, ama yirmi beş dirhem gümüş alacağın kaldığı için cezanı görmüşsün. İşte kararım budur. Hassan, sen evvelâ, Fazıl'a borcun olan yirmi beş dirhem gümüşü ver bakalım.

— Ferman sultanımındır... diye Hassan Fakir, paraları verdi.

— Fazıl, sen öldürdüğün eşeğe mukabil tazminat olarak aldığın gümüşleri Mu'tesem'e ver bakayım...

— Ferman sultanımındır... diye Fazıl Sagir aldığı parayı Mu'tesem Hakir'e devretti. Karakuş adaleti yerine getirmeğe devam etti:

— Ey Mu'tesem, sen de ayarttığın kadının ücreti olarak, çoktur ama, neyse, o parayı kadının kocası Hassan Fakir'e ver bakalım...

— Ferman sultanımındır... diye Mu'tesem de parayı Hassan Fakir'e nakletti. Karakuş:

— Haydi şimdi defolun. Unutma Hassan Fakir ki, Mısır'da karına en yüksek bahayı ben biçtim. Binaenaleyh bir gece sarayıma yollıyarak şükrünü edâ etmelisin! deyip dâvayı kökünden halletti.

YARIDA KALAN HIRSIZLIK!..

Arası epey geçti de ondan yazıyorum. Olmuş vakadır, belki hırsız efendi okur, tekrar başımıza musallat olmağa kalkar korkusundan, şimdiye kadar ses etmedim.

Efendim vaka Kurban bayramında geçer. Bizim fakirhanenin coğrafî durumu şöyledir: Sağında boş bir köşk, solunda boş bir arsa. Üç dönüm bahçe ortasında, önü tren yolu, arkası da yine muazzam bahçeli bir köşke nazır... Yani adam kesseler kimsenin umuru olmaz. İran'ın şimdiki durumu gibi bir şey...

Bayram geceleri mehtaplıydı, hatırlarsınız, bilhassa genç okuyucular... Misafirlikten döndük, saat bir sularında yattık. C.H.P. ileri gelenleri gibi, sağır bir uykudayız. Hattâ şöyle de bir rüya görüyorum (Zaten şimdi her şeyi rüyada görüyoruz): Bendeniz hususî bir araba kullanıyormuşum. Nizamî süratin dışında, uçuyormuşum (övünmek gibi olmasın) işaret memuru beni enselemek için habire düdük çalıyor... Duruyorum nihayet, ehliyetimi gösteriyorum. Memur hem ehliyetime bakıyor, hem de acı acı düdük çalmakta berdevam... Bu ne acayip musiki zevki derken uyanmışım. Allah Allah... Düdük sesleri el'an ötmede... Hem öyle yakında ki, bizim bahçeden diyeceğim âdeta...

Uyku sersemi, pijamayla yataktan fırladım. Bizim evde ekmek bıçağından başka silâh yoktur. Elimi kolumu sallıyarak bahçeye çıktım. Kapıda bir müheykel adam:

— El feneri var mı beyim? diye soruyor. Bekçi olacak.

— Hayır, akşam bir kör kandil vardı ama o da işe yaramaz...

— Biri sizin kiremitlerinizi aktarıyor...

— Bu saatte mi? Biz kimseyi çağırmadık. Damda da aktarılacak yer yok...

— Vallahi bilmem beyim (civvvvuuuu, düdük sesi) ama, aktarıyorlar. Elektrik feneriniz olsa gider bakardık. Ben tren yolundan geçiyordum. Damda bir tıkırtı duydum. Kedi işine benzemiyordu. Baktım ama, kimseyi göremedim. Bahçe tertibatını bilmediğim için ileri gidemedim. Yardım çağırıyorum.

— Tabancanız var mı?

— Var elhamdülillâh...

— Siz bahçe kapısını tutun. Verin bana tabancayı, ben bahçe tertibatını biliyorum. Gidip bakayım bu gece vakti dam aktaran akıllıya...

— Yok, olmaz. Beş dakika bekliyelim, imdat gelsin...

Adam yine düdük çalmakta...

— Yahu, damdaki herif bekler mi yardım gelmesini? Bizim bahçe Nasreddin Hocanın türbesi gibidir. Çoktan kaçmış gitmiştir...

— Yok, benden habersiz gidemez. Gitse duyardım ayak sesini. Duymadım halbuki öyle bir şey...

— E, pekâlâ...

Gittim, evin bütün ışıklarını yaktım. Çoluk çocuğa vaziyeti bildirdim. Onlar titriyerek bekleşirlerken kapıya bisikletli bir polis geldi.

— Aman, dedim, sizde el feneri var mı?

— Hayır. Siz mi düdük çaldınız? Baskın mı var? Kadın mı kaçırdılar? Cinayet mi oldu?

— Hayır. İçeride bekçi var, o çalmış...

Memur girdi. Karanlıktaki adamı görünce selâmladı:

— Buyurun muavin bey...

— El feneri bekliyoruz, bahçeyi arıyacağız...

— Bekçi düdük seslerine geliyor, yolda. Gidip alayım. Polis gitti. Muavinle başbaşa kaldık. Birdenbire kıyafetimi hatırladım:

— Affedersiniz, dedim, karanlıkta sizi bekçi zannettim.

— Zararı yok be paşam. Biz de sizin huzur bekçiniziz işte.

— Estağfurullah. Gidip giyineyim.

— Yok, gitmeyin. Belki adam içeriye bir yere saklanmıştır. Üstünüze atlar sonra.

— Atlasın, ben vaktiyle güreş federasyonunda hakemlik ettim. Dayağa alışkınım.

— Yok, olmaz beyim. Mesuliyetli iştir. Bu hırsızlar çok namussuz olurlar. Adamın üstüne atlarlar...

— Ya, peki öyleyse. Bekliyelim.

Bekledik. Bekçi ile polis aynı zamanda geldiler. Ona da pek aklım ermedi ya. Biri bisikletliydi çünkü. Muavin bey, o kadar merak ettiği feneri eline aldı. Ben, hâlâ pijamayla, dizlerimin titrediğini belli etmemeğe çalışarak öne düştüm. Dört kişilik bir ekip halinde arama taramaya çıktık. Evin arkasını dolaştık. Mutfak, binaya bitişik olup, tek kattan ibaretti. Muavin bey:

— Merdiven var mı? dedi.

— Var. Ne yapacaksınız?

— Dama çıkacağım...

— Mevsim biraz geç değil mi?

— Yok, çıkacağım. O hırsız buradadır. Göstereceğim ona dam aktarmanın ne demek olduğunu...

— Aman beyim, kiremitler...

— Yok bir şey. Az buçuk kırılıyor ama, zaten hırsız turşuya çevirmiş kiremitlerinizi aktara aktara. Ya bir şey çalsaydı, daha çok zarar etmez miydiniz?

Aklıma dâhiyane bir fikir geldi:

— İşte gördünüz, herif damda değil. Hem olsa bile bir tarafa gizlenmiştir. Bu hırsızlar namussuz olurlar. Adamın üstüne atlarlar.

— Doğrudur vallahi...

Deyip, fenerli muavin merdivenden ters yüzüne indi. İner inmez de: «Dur, kimdir o?» diye bağırdı. Ben:

— Kimse değil, bizim eski pantalonu gündüzden yıkayıp asmışlardı... diye teskin ettim. Derken biz, dört kişilik

fener alayı, bahçeyi mehtapta gezmeğe devam ettik. Ağaç diplerini aradık. Muavin arasıra:

— Hayret vallahi. Nerden uçtu bu herif? Ben hiç ayak sesi duymadım. Ne de bir hışırtı...

Diye söyleniyordu. Fakat şu hırsızlar cidden alçak herifler... Kurban bayramında, kurbanlık koyun gibi elimize geçmek dururken, hiç utanmadan kaçıp gitmek ne demek oluyordu sanki?... Hem o kadar düdük de çalmıştı. Belki adama kahve filân ikram eder, bayramını tebrik ederdik. Nankör köpekler...

Teftiş merasimi sona erdiği zaman, muavin bey, kabine toplantısından çıkmış başarılı bir bakan azametiyle maiyeti erkânını alarak fakire vedâ etti. Gittiler. Ben de hemen eve girip, ne olur ne olmaz kabilinden kapıyı sürmeledim. Kol demirini vurdum. Ekmek bıçağını yastığın altına sokup yattım. Saat olmuş iki buçuk. Uyuyabilirsen uyu bakalım. Tavan arasındaki farelerden damda dolaşan kediye, bahçe kapısını açan rüzgâra kadar her şey bir hırsız vehmi doğuruyordu. Neredeyse biri gelip, her şeyi elimden alacakmış gibi bir his. Lâteşbih, İstanbul valisine dönmüştüm. Sabahlara kadar gözüme uyku girmedi.

Ertesi gün, doğru karakola. Vaziyeti ilgili makama arzettik. Aldığım cevap aynen şu:

— Affedersiniz. Sizi rahatsız ettik. Ama dün akşam yapılan bir arama tarama tecrübesiydi. Bir taraftan devriyeleri kontrol ettik, bir yandan tatbikat yaptık. Rahatsız ettiğimiz için tekrar özür dileriz.

Anlaşılıyor ya? Hırsız polis oynamışlar. Haydi bizim uyku neyse... Ama o muavin beyin suçu, günahı neydi?.

DİKKAT TEHLİKE VAR!..

Paris'te metrolar, yani yeraltı trenleri akşam saatlerinde dayanılamıyacak kadar sıcak olur yazın. Bu sıcaklığın bir sebebi de kalabalık. Malûm ya, Fransızlar ötedenberi sıcakkanlı insanlardır. Bazıları bu hali samimiliğe, bazıları cinsî cazibeye verirler. Her neyse!

Ben, seyahat kasdiyle Paris'te bulunuyordum. O gün, yeni gördüğüm ölüm motosikletlileri hakkında biraz malûmat almış, hayran kalmıştım. Bu ölüm motosikletlileri nedir bilir misiniz? Polis! Son zamanlardaki gangsterlik vakaları yüzünden, haydutlar hep Citroen araba kullandıkları, buldukları yerde maymuncuklariyle bu arabaları çalarak soygun, adam öldürme vak'aları çıkardıkları için yeni bir polis sınıfı ortaya atılmış. Çelik miğferli bu polislere hükûmet çok yüksek paralar veriyor ama, ölüm halinde herhangi bir tazminat ödemiyor. Çünkü adamlar, iki yüz kilometre süratle giderken ateş etmek, trafiği dinlememek gibi geniş salâhiyetlere sahip... Hoş, şimdi şu ciddî malûmat taslamanın sırası değil ya? Hani, neden dolayı zihnen meşgul olduğumu anlatmak istiyordum.

Boulogne ormanından dönüyordum. Bu geniş park ve koru, Paris'lilerin hafta tatillerinde ekseriya çifter çifter koşup âşıkdaşlık ettikleri yer. Şehrin bir ucunda. Kaldığım otel de, öbür ucunda. Ucuz olsun diye, metroyla gidiyorum.

Derken, metro Roosevelt istasyonuna gelince, kalabalık dayanılmaz bir hal aldı. Benim de yanımda oldukça hoş bir genç kız var. Oflayıp pufluyor, sıcaktan bunalıyordu. Kendisine, tahmin edeceğiniz nezaket dairesinde yardım etmeğe çalışıyordum. Birdenbire, gayet gürültüyle yol alan metronun uğultusunu bastıran bir ses duyuldu:

— Dikkat edin... Arabada iki clochard (serseri, hırsız) var. Polis arıyor. Cüzdanlarınıza göz kulak olun...

Halbuki, Paris gibi yerde en az görülen zabıta vak'ası yankesiciliktir. Halk bu hususta gayet uyanık. Cezası da ağır.

Hangi hayır sahibi tarafından yapıldığı bilinmiyen bu ihtar üzerine tabii herkesin eli bir defa ya arka cebine, yahut cüzdanının bulunduğu iç cebe gitti. Az sonra, metro yeni bir istasyona geldiğinden bir itişme, kakışmadır başladı. Herifin biri de:

— Pardon bay, yol versene, ineceğim...

diye beni ve yanımdaki genç kızı omuzladı. Şöyle bir yarım çarkedip yol verdik. Temiz giyimli iki kişi indiler. Araba da hemen kalktı tabii.

Biraz sonra, arkadan bir feryat:

— Doğru söylemişler yahu... Bizim cüzdanın yerinde yeller esiyor...

— Eyvah... Benimki de yok. Uçmuş.

— Vay namussuzlar yahu. Tüh Allah kahretsin...

— Alçak herifler...

— Hemen ilk istasyonda telefon edelim...

— Muhakkak, o bizi iterek inen iki adamdı bunu yapanlar...

Bu sözleri, yanımdaki genç kız söylüyordu. Gülümsedim:

— Tahmin ederim... Ama ne cesaretle. Hem bu kadar kısa zamanda nasıl başardılar bu işi?

Genç kız gülümsedi:

— Ben «Petit Parisien» de zabıta muharriri olarak çalışmıştım. Pek eski bir usuldür. Herifler önce kendilerini haber verdiler. Haberi veren onlar olduğu için, herkes sivil polis zannetti onları. Ama, sesleri duyulur duyulmaz, herkes bir kere cebini yokladı ya... İşte işlerini böylelikle kolaylaştırdılar! Öğrendiler kimin nesi neresinde...

O zaman hatırladım. Ben, hiç elimi cebime götürmemiş,

istifimi bozmamıştım. Zaten ceketsizdim. Cüzdanımın arka cebimde olduğu besbelliydi!

Birden, içimi bir ürperti kapladı. Soğuk bir ter şakaklarımdan sızmağa başladı. Öyle ya, olup olacağı kaç param varsa, üzerimdeydi. Gurbet elde meteliksiz kalmanın fecaatini siz nereden bileceksiniz?

Kızcağız kolumu sıktı. Çantasını açtı:

— Korkmayın, dedi. Ben o ihtarı duyar duymaz, sizin yabancı olduğunuzu anlamıştım zaten, hemen cüzdanınızı aldım, çantama attım. Buyrun!

Allah inandırsın, şaşkınlığımdan teşekkür bile edemedim.

HALDUN TANER

Haldun Taner 1916 da, İstanbul'da doğmuştur. Orta tahsilini Galatasaray lisesinde yapmış, ondan sonra Alman-ya'ya giderek Heidelberg üniversitesinde okumuştur. Siyasal Bilgiler ve İktisat tahsili yapan Haldun Taner, bir müddet değişik işlerle uğraştı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdi. Alman filolojisi ve Sanat tarihi bölümlerinden mezun oldu.

Bir müddet Alman filolojisinde asistan olarak çalışan Haldun Taner, şimdi Sanat tarihi kürsüsü asistanlarındandır ve Gazetecilik Enstitüsünde de vazifelidir.

Haldun Taner, makale, hikâye, tiyatro nevilerinde eser vermiş bir yazardır. Hikâyeleri genel olarak mizahî bir karakter taşır. Sert hicivleriyle dikkati çeker. "Günün Adamı" isimli piyesi, sırf bu yüzden Şehir Tiyatrolarından geri çevrilmiştir.

Yayınlanmış hikâye kitapları şunlardır: "Tuş", "Şişhaneye Yağmur Yağıyordu", "On İkiye Bir Var", "Ay Işığında Çalışkur".

İKİ KOMŞU

İşin evveliyatını bilmiyenler zıddiyetin hindi meselesiyle başladığını sanıyorlar. Hata... Fahiş hata. Hindi meselesi sadece ve sadece bardağı taşıran damla oldu.

Bunda ilkin Saraylı Hanım haklı görünüyordu. Güpegündüz hindilerini sürüp götürsünler de komşusu bunu görmesin, bu olacak iş değildi.

«Muhakkak görmüştür» diyordu. «Görmüştür de kaspaanik, fenalık olsun diye sesini çıkarmamıştır.»

Netekim İfakat hanım hırsızı pekâlâ görmüştü. Fakat görmemiş gibi yaparak hemen sırtını dönüp içeri girivermişti. Bu itibarla komşusunun teşhisi hiç te yanlış değildi. Ancak ne var ki, İfakat hanım da bunu durduğu yerde yapmamıştı. Onun bu hareketini üç ay evvelki tavuk meselesinin bir misillemesi addetmek çok daha yerinde olurdu. Tavuk kolerası hengâmında hastalanan hayvanlarını inadına bahçeye salan ve böylece hastalığı zorla İfakat hanımınkilere de bulaştıran Saraylı Hanım değil mi idi? Aradan üç ay geçmesine rağmen İfakat Hanım bunu hâlâ unutamamıştı. Nasıl unutsundu ki iki sarılı yumurta yumurtlayan o canım Ligorinleri bu yüzden ikişer üçer gün ara ile birer birer helâk olup gitmişlerdi. Bu itibarla şimdi öcünü almış insanların gönül ferahlığı ile:

«Oh, iyi vardım da yaptım. Canım sağ olsun.» diyordu. «Bu yaştan sonra elâleme hindi çobanlığı edecek değilim ya. Malına sahip olaydı da çaldırmasaydı.»

Mamafih yukarıda da dediğimiz gibi bu sadece bardağı taşıran damla oldu.

Esasen yıldızları daha ilk gününden barışmamıştı.

İfakat Hanım ne kadar cimri ise Saraylı Hanım o derece müsrif... Birinin başı seccadeden kalkmaz, öbürünün

namaz niyaz hak getire... Boyları posları bile taban tabana zıttı. İfakat Hanım ufacık tefecik, tostoparlak, köstebek misali, bir hatun kişi... Saraylı ise inadına uzun kametli, gözleri hâlâ sürmeli, müteazzım bir Çerkez eskisi...

İfakat Hanım iptida yeni komşusunun kendi yaşında olmasına rağmen hâlâ dimdik yürüdüğünü, romatizmadan, siyatikten, bel ağrılarından şikâyet etmediğine bakarak onun sıhhatini kıskanmıştı. Saraylı ise kendisi kira evlerinde sürünürken İfakat Hanım gibi alelâde bir kadının ev bark sahibi oluşuna içerlerdi.

İfakat Hanım yine hatır sayıp hoşgeldin'e gitmişti. Halbuki beriki onun bu ziyaretini iade etmedi. Esasen onun âdeti idi: Saraydan yetişmemiş kimselere pek yüz vermez, *Şehirli* dediği bu turfa kalabalığı küçümsediğini her haliyle belli ederdi. Üstelik rejimin de barışmaz bir düşmanı idi. Eski günlerin hasreti içinde yaşadığından olacak, ikide bir:

«Ayaklar baş oldu, başlar ayak oldu» diye cinaslı lâflar eder, hattâ kızdığı anlarda büyüklerimizi —haşa sümmehaşa— *görmemişzadeler* diye vasıflandırdığı bile olurdu. Bu kanaatta bir insanın İfakat Hanım gibi bir bevvap karısını alıp satmıyacağı gayet tabiî idi.

Halbuki İfakat Hanım, inadına alçak gönüllü bir kadıncağızdı. Bu itibarla onun bu övünmelerine fena halde tutulur, bazan arkasından:

«Tafran kime a deli Çerkez» diye söylenirdi. «Sultan Reşad'ın eline altın ibrikle su dökmüşsün de ne olmuş sanki. Yok sarayda şöyle yenirmiş, böyle eğlenilirmiş. Geçti Hanım o günler. Devir şimdi Devr-i Cumhuriyet.»

Mamafih bu, işin sadece ideolojik cephesi idi. İki ayrı dünya görüşünün mümessili oluşları aralarındaki gerginliği tevlit eden sebeplerden yalnız birisi, belki de en ehemmiyetsizi idi. Asıl çekememezlik çok daha şumullü, çok daha derin sebeplere dayanıyordu. Bilmem ki nasıl anlatayım, kıskançlık bu iki ihtiyarda âdeta *à priori* olarak mevcuttu. Hal böyle olunca günlük hayatın en basit vak'aları arasından bu ih-

tiraslarını körükleyecek bahaneler bulmak, yoksa dahi icat etmekte güçlük çekmiyorlardı.

Meselâ, saraylının bahçesinde iri iri Sultan Selim incirleri vardı. İfakat Hanımın bahçesinde ise iki mozalak ayva ağacından başka bir şey yoktu. Aksi gibi İfakat Hanım muannit inkıbazdan muztarip olduğundan peklik verir diye ayva yiyemiyordu. Diğer taraftan poliklinikteki doktor kendisine her sabah aç karnına incir yemesini tavsiye etmişti. Şimdi Saraylıyı ne vakit ağacın dibinde incir soyarken görse kudurur, sanki inkıbaz çekmeyenlerin incir yemeleri harammış gibi:

«İnadına yapıyor. İnan olsun bana inat yapıyor» diye tuttururdu.

«Size öyle geliyor İfakat Hanım» derdim. «Niye inat yapsın? Bahçesi değil mi? Elbet yemişini de yiyecek... Siz bakmayın efendim. Aldırmayın, alâkadar olmayın.»

Dinlerdi sözümü uysal kadıncağız... Dinlerdi ve bir kaç gün için rahat ta ederdi. Fakat üç gün sonra başka bir bahane ile yeniden kaamete kalkardı. E... Her gün de âleme güllâbicilik edilmez ya...

Ben nasıl onu teskin edersem, Allah selâmet versin, Hacı bey de Saraylıyı yatıştırmaya çalışır:

«Hanımlar, itmeyin eylemeyin. Komşu beyninde münazaa eyi değüldür» diye nasihatlar ederdi. Fakat dedim ya, Saraylı da öyle hala yola gelir takımdan değildi.

Soğuk harp bu minval üzere sürüp giderken yukarıda anlattığımız hindi meselesi patlak verdi. Siz bu hâdiseyi, harbi artık göze almış iki büyük devletin basit bir hudut meselesini vesile itihaz edip aralarındaki siyasî münasebatı tamamen kesmelerine de benzetebilirsiniz.

Harbin fiilen başlaması ise seçim günlerinin arifesine rastlıyor.

14 Mayıstan galiba bir kaç hafta evveldi. İfakat Hanım o sabah domates fidelerini sulamış, turfanda hıyarlarını koparmış, bahçeden içeri giriyordu. Tam o esnada Saraylı Ha-

nımın, elinde bir Cumhuriyet gazetesi, merdivenleri âdeta koşarak çıktığını gördük. Saraylı Hanım? Gazete? Koşmak? Bunlar sık sık bir araya gelen mefhumlar değildi. Netekim İfakat Hanım da benim gibi bu işte bir bityeniği sezmişti. Çok geçmeden mesele anlaşıldı: Saraylı Hanımın lise müdürü olan damadı Şark vilâyetlerinin birinden Halk Partisi adayı gösterilmiş.

İfakat Hanım bu kötü haberi duyduğunda ben yanında idim. Evvelâ mosmor oldu. Sonra mendilini ısırdı. Bu da bitince açtı ağzını yumdu gözünü. O halim selim, namazında niyazında hatun kişi on dakikanın içinde bir ifritleşsin, bir şirretleşsin... Meğer ne küfürler de bilirmiş. Öyle bir veriştiriyor ki Millet Partisi hatipleri yanında hiç kalır. Dünyada adam mı kalmamış? Halk Partisinin şeflerinin aklına turp sıkasıymış. Saraylının damadı da muhakkak Saraylı gibi padişah taraftarı olacakmış. Hemen şimdi gidip polise haber verecekmiş.

«Kendine gel İfakat Hanım» diyorum. «Tansiyonun var, kendini düşün.»

Gece yatısına bir de akrabası vardı, misafir:

«Susun teyzéciğim» diyor. «Bir duyan olsa maaşınızı keserler maazallah.»

İfakat Hanım çılgına dönmüş, maaşı bile alıp sattığı yok. Söylendi söylendi, tam iki saat içini boşalttı. Artık sermayesini tüketmiştir diye düşündük. Ne münasebet. Ertesi sabah yine böyle. Hattâ işi daha da azıtıp komşu komşu, sokak sokak dolaşıyor:

«Evlâtlarınızın başı için, kocanızın, babanızın başı için reyinizi Halk Partisine vermeyin» diye yırtınıyor. Ama saraylı hanımın damadı şarktan aday gösterilmişmiş, o kadarına aklı ermiyor. Halk Partisine karşı o kadar kızgındı ki İnönü'nün beyaz treni bahçenin önünden geçtiği ve bakkal çakkal bütün Erenköy halkı yollara döküldüğü halde İfakat Hanım pencereye bile çıkmadı. İnadına mutfağa inip sarmısak ayıkladı.

Öte yandan Saraylı Hanım dört yapraklı gül olmuş, *Görmemişzadeler* diye yerdiği iktidarın müthiş şakşakçısı kesilivermişti.

Seçim günleri yaklaştıkça iki komşu da propaganda faaliyetini büsbütün arttırdılar. Hele İfakat Hanım çarşı pazar demiyor, her yerde nutuk çekiyordu. Bizler işin sonu niye varacak diye beklerken bir perşembe sabahı kadıncağızı karga tulumba eve getirdiler. Gözlerini açıp tek kelime konuşamıyordu. Enjkesiyon, kan alma hiç bir şey para etmedi. Doktor başını kaşıyarak:

«İstanbuldan torunlarını çağırtın» dedi. Ve yapacak işi kalmamış bir insan gibi çekilip gitti.

Konu komşu baş ucunda bekliyorduk. Akşama doğru bir ara gözlerini açtı:

«Kazanabildi mi?» diye sordu.

«Hayır» dedim. «Kazanamadı. Halk Partisi külliyen kaybetti.»

Ne dersiniz beyler. İlâcın, doktorun yapamadığını bu iki kelime yapıverdi. Kadından bir ter boşansın, bir gözü açılsın.

Üç gün sonra sapsağlam ayakta idi.

Diyeceğim, demokrasinin böyle meçhul mücahitleri de var.

Mamafih İfakat Hanım tok gözlü kadındır. Bu hizmetinin mükâfatını ödetmek aklına dahi gelmiyor. Hükûmetten ne mebusluk, ne de vekillik istediği var. Strasbourg konseyi delegeliğinde, devlet müteahhitliğinde, şehir meclisi azalığında da gözü yok. Onun istediği iki satırlık bir kâğıt. Üstünde Demokrat Parti başlığı olacak, içinde de hizmetlerini öven iki satırlık bir yazı. Postacı bunu mahallelinin önünde getirip ona vermeli, o da Saraylının evine bakarak şöyle bir övüne övüne gerinmeli. İşte bu kadar...

Demokrat Parti ricali umarım ki bu himmeti esirgemezler. Biliyorum; onlar şimdilik İfakat Hanımın duasına muhtaç değildirler. Fakat bilinmez. Gün olur...

1951

BAYANLAR 00

Su, köpüre köpüre taşıyordu.

Kevser hanım musluğu kapayıp, kovayı çekti. Yalağın içine suyun önce yarısını, sonra da gerisini boca etti. İki numaralı kabinenin sifonu bozuk olduğundan, her müşteriden sonra orayı böyle temizlemek gerekiyordu.

Bunca yıllık helâcı idi. İşlerini tiksinerek, tiksinmese bile küçümsiyerek, burun kıvırarak yapan bütün öbür helâcıların, çöpçülerin veya oturak döken hastane hademelerinin tersine olarak, onun bir gün olsun durumundan yakındığı, yüksündüğü görülmemişti. Deyim yerinde ise, işini sevdiği bile söylenebilir.

Onu, en iyi bir şekilde yapmaya çalışıyordu.

Ama işte böyle olmakla beraber, yine de dört tip müşteriye içerlemekten kendini alamıyordu. Bunlardan biri: Marifetini böyle orta yerde bırakıp çıkanlardı. İkincisi: İşini bitirdikten sonra punduna getirip ücret vermeden sıvışmaya yeltenenler... Üçüncüsü: Ellerini sabunsuz filân şöyle yalancıktan ıslatıp kâğıda kurulayan taharetsizler... Dördüncüsü de: Küvetin tahtasına oturmayıp kirli iskarpinleri ile tahtanın üstüne çıkıp tüneyenler.

Kevser hanım iki numaralı kabineden çıkınca, ellerini yeşil sabunla bir temiz yıkadı. Sonra da müşterilere mahsus ince kurutma kâğıdı ile değil de, odasındaki zatî havlusu ile kuruladı.

Odası, bir helâ kabinesinden biraz büyükçe bir yerdi. Ortada, ipe gerili ıslak havlular... Pencerede temiz basma perdeler... Köşede, derli toplu bir sedir... Yanda da beyaz lake boyaları yer yer kabarmış bir küçük dolap... Bu dolabın içinde, teklifli misafirlere mahsus, lâvanta çiçeği kokan, yumuşak tüylü, Bursa havluları dururdu.

Böyle yerin de teklifli müşterisi olur mu demeyin. Kevser hanımın helâsına kimler, ne kibar hanımefendiler gelmemişti bugüne kadar... İnsan bu... Sıkıştı mı helânın umumisine, hususisine bakar mı? Kibarı da gelir âdisi de, tanınmışı da hiç bilinmiyeni de, yaşlısı da genci de, güzeli de çirkini de... Ermenisi, Rumu, Türkü, hattâ ecnebisi de... Kevser hanım, büyükelçiliklerdeki gibi bir protokol defteri tutup da helâsını ziyaret eden tanınmış bayanlara imzalatmış olsa idi, bugüne bugün çok kıymetli, bir koleksiyona sahip olabilirdi.

Bir keresinde, hiç unutmaz, bir öğle üstü, Ankara plâkalı bir Bakanlık arabasından çıkan varda kosta bir hanımefendi resmen gelip, Kevser hanımın nâçiz helâsına şeref vermişti. — Biz helâ deyip duruyoruz ya, Kevser hanım bu kelimeyi pek nezih bulmadığından, galiba biraz da modernliğe özendiğinden, daima «San Numara» tâbirini kullanırdı. — Evet, bugüne bugün ekâbir hanımları bile san numarasına geliyorlardı. Vekilin karısı yalnız da değildi. Yanında üç yaşlarında, kız gibi sarı bukleli, küçük yavrusu vardı.

Vekilin karısı, önce oğluna sormuştu:

«Söylesene Erol... Önden in mi var, arkadan ın mı yavrum?»

Küçük şehzade bunun üzerine, terbiyeli terbiyeli:

«Önden'im var anneciğim» deyince, vekilin karısı onun askısını çıkarmadan sadece pantalon düğmelerini çözmekle yetinmişti.

Yıllar boyu çalıştığı san numaralara on binlerce insan gelip gitmişti ama, edebi erkânı bu kerteye çıkarana Kevser hanım işte ilk defa rastlıyordu. Ana - oğlun bu terbiyeli konuşmalarına hayran olmuştu, bitmişti. Bu işden bu rütbe nazik bahsedebilen insanların, abdest bozuşları da herhalde öbür insanlarınkinden daha bir ince, daha bir hanımefendice olurdu. Yalan da değil... Vekilin hanımı çocuğunun önden ini yaptırdıktan sonra onu arabaya yollayıp

kendi işini de bitirmiş, o zaman henüz bozuk olmayan iki numaralı kabinenin sifonunu çekerek pür azamet dışarı çıkmıştı. O kabineden çıkınca san numarayı bir lâvanta kokusu kaplasın, bir lâvanta kokusu kaplasın. Kevser hanım deminki konuşma kadar, çıktığı helâya böyle lâvanta serpmek âdetine de ilk defa o gün şahid olmuştu. Tabii hemen koşup, teklifli müşterilere mahsus, alt kenarında (Bursa Yadigârı) yazılı turuncu havlulardan birini getirdi. Ellerini kuruladıktan sonra, kalbi kırılmasın diye Kevser hanımın serptiği âdi kolonyayı da geri çevirmeyen alçak gönüllü hanımefendi giderken eline bir de, iki buçuk liralık sıkıştırıvermişti.

Hey gözünü sevdiğim asalet!.

Bir keresinde de, tanınmış bir milletvekili bayan gelmişti.

Ya geçen yılki Fransa güzeli... Belediye Gazinosundaki güzeller geçidinde, milleti birbirine katan bu sarışın dilber, dondurmayı fazla kaçırdığından olacak, yol üstünde bulunan Kevser hanımın san numarasına gitmek zorunda kalmıştı. Kevser hanım, Fransa güzelini nerden tanısın... İşi ancak kadın çıkarken kapının önüne iki sıra olup bekleşen hayranlarından öğrenmiş, iyi havlularından birini çıkaramadığına eseflenmişti. Hoş, bu da sabun kullanan soydan değildi ya...

San numarasının tarihinde daha nice şerefli sahifeler vardı. Bir keresinde de bir yerli opera yıldızımız gelmişti. Alı al, moru mor. Tabiî Kevser hanımı filân gözü görecek halde değildi. Onu, ancak çıkarken tanımıştı. Nasıl tanımasın? Âdeta onun elinde büyümüş gibi bir şeydi. Kevser hanım, Devlet Konservatuvarı san numarasında çalışırken, o zaman hiç kimsenin tanımadığı bu kızcağız da bütün öbür talebeler gibi oraya gelir gider, üstelik mülâyim olmayan tabiatı icabı, hepsinden biraz fazlaca kalırdı. Şimdi böyle herkesçe sevilen, sayılan ünlü bir yıldız olduktan sonra — velev tesadüfen olsun — büyük bir alçakgönüllülükle yi-

ne onun san numarasına gelişi Kevser hanımı fazlasiyle duygulandırmıştı. İki eski ahbabın bir sarılışmadıkları kaldı. Opera yıldızının, gözleri sevinçten yaşaran Kevser hanımı daha sevindirmek için handiyse:

«Eski dostluk unutulur mu hiç? Sen merak etme Kevser hanımcığım. İhtiyacım oldukça başka yerde yapmam, sık sık sana uğrarım» diyesi gelmişti.

Bir defasında da, Amerikalı turist karılar gelmişlerdi. Deli musibetler... Görecek yer kalmamış sanki...

Kevser hanımın, san numaracılık hayatında en tuhafına giden, sıkıştıkları zaman inleye uflaya kendilerini oraya atan kadınların, işlerini bitirip ferahladıktan sonra, pudralanıp, rujlanıp, kırıta kırıta, sanki biraz evvelki kendileri değilmiş, sanki hiç yemez içmez, öyle âdi işler yapmaz gökyüzü mahlûkları imişler gibi, nazlı, narin çıkıp gidişleri idi.

Ama memnun da olurdu. Müessesesinden ayrılan her insanın hafiflemiş, ferahlamış olmasından sanki o da bir hafiflik, bir ferahlık duyardı. Sade büyüklere değil, çocuklara da olanca kolaylığı gösteriyordu. Bazı küçüklerin sarkıtılmaktan hoşlanmadıklarını, ille de ille oturak istediklerini tecrübesiyle bildiğinden bir de oturak peydahlamış, böylece nice anaların minnettarlığını kazanmıştı. Dediğimiz gibi bütün amacı; büyük küçük herkesi rahatlatmaktı.

Bu fizyolojik kaygular dışında helâ — pardon san numara — estetiğine, temizlik ve bakımına da çok önem verirdi.

Gidin, şehrin bütün umumî helâlarını bir bir görün. Harbiyedekini, Sultanahmettekini, Tünelbaşındakini, Kadıköy iskelesindekini... Daha içeri girerken genzinizi keskin bir asit ürik, kokusu yakar... Halbuki Kevser hanımın san numarasına giren, sanki bir çiçekçi dükkânına girer gibi olurdu. İnsanı, önce odasının penceresindeki fesleğenler, sardunyalar, dibi delik bir oturak içinde binbir özenle yetiştirdiği karanfiller karşılardı. Hangi san numarayı devir

almışsa, çok değil, iki hafta içinde oraya titiz şahsiyetinin damgasını vurmuş, onu benzerlerinin en temizi, en bakımlısı haline sokuvermişti. Hattâ yalnız kendi kısmına değil, erkekler bölümüne bile karışır, temizliğe olduğu kadar ahlâka da önem verdiğinden, üşenmez elinde lâstik ve gaza bulanmış bez, bazı terbiyesizlerin duvarlara çizdiği saçma sapan resimleri birer birer silerdi. Böyle resimleri sade erkeklerin değil, bazı uygunsuz kadınların da yaptığı oluyordu. San numara, demek oluyor ki, bazı insanların resim dehâsını körükleyen bir yerdi. Bazıları da nesir veya şiir yazarlardı. Çalıştığı her çeşit san numarada bu türlü insanlar eksik olmamıştı.

Çalıştığı her çeşit san numara dedik. Okul helâlarından tutun, en resmîlerine kadar her çeşit helâda çalışmıştı. Devlet Konservatuvarı helâsı, hem kadınlar, hem erkekler kısmına baktığı Yalova Kaplıcaları helâsı, Ankara ve İstanbul'da çalıştığı iki umumi helâ, Park Otel helâsı, ilk yapıldığı yıllar kayrıldığı A...... sinemasının helâsı ve nihayet şimdi bu... En temizleri şüphesiz A...... sinemasınınki idi. Pırıl pırıl beyaz çini döşeli. Biraz havasızdı ama, eğlenceli idi. Filmin sesleri oraya kadar gelirdi. Hele arada bir dublaj filmi oldu mu, Kevser hanım konuşmalardan filmin konusunu da çıkarmağa çalışır, hâsılı hoşça vakit geçirirdi. Sinema san numarasının müşterileri de daha bir başka oluyordu. Bir kere bahşişi fazlaca verirlerdi. Sonra ne hikmetse buraya gelen genç kızların, kadınların çoğunun eteği sökülmüş, kopçası kopmuş, bulûzu veya kombinezonu yırtılmış oluyordu. Halbuki pahalı sinema olduğundan öyle girip çıkarken itişilip kakışılacak kadar tıkışıklık da olmazdı. Kevser hanım bu yüzden, sabun, havlu, kolonyadan ibaret aksesuarına her renkten iğne iplik de katmak zorunda kalmıştı. Kadınlar kısmında iğne iplik, erkekler bölümünde ise leke çıkarıcı ilâçlar pek makbule geçiyordu...

Şimdiye kadar yalnız ve yalnız, büyük vapur helâlarında bulunmamıştı. Zaman zaman, acaba onlarda çalışmak nasıl olur diye düşündüğü olurdu. Bir iki kere Kadıköy vavurlarında, Haliç vapurlarında oraya girdiği olmuştu. «Delikten bakarsın, altında deniz kayar. Ne güzel, hem edersin, hem gidersin» diye düşünürdü.

Kevser hanımın çok memnun olduğu Yalova Kaplıcaları helâsından yürütülmesini, Halk Partisi taraftarı oluşuna yoranlar var. A... sinemasından ise, Belediye orayı tahliye ettirdiği için ayrılmak zorunda kalmıştı. Ama işte, buradan da pekâlâ memnundu. İş bitip de odacığına çekilince, sigarasını yakıp çiçekleri arasından dışarısını seyrediyor, arada bir de odasında ahbaplarını ağırlıyordu. İş önlüğü ile başörtüsünü çıkardı mı, bambaşka bir insan olurdu. Sanki san numaracı Kevser hanım gider, yerine, ümmiliğine rağmen ağırbaşlı, muide tavırlı ama hoşsohbet, ama konuksever bir Kevser yanım gelirdi. Ondan sonra ver yansın çene... Küçük gazocağına cezveler sürülür, içeriki sifon gürültülerinin, musluk seslerinin ve erkekler kısmı önündeki (spor maharet atış) makinesi heveslilerinin tartışmaları arasında, domatesin fiyatından, Valinin teftişlerinden, güzellik müsabakasından, moskofların politikasından, karaborsadan, piyasa şarkıcılarından konuşulur, gününe göre, her işin ergeç düzeleceği, yahut da müslümanlığın elden gittiği dünyanın ancak iki üç dini - bütünün yüzü suyu hürmetine durduğuna dair ahkâm çıkarılırdı.

Geçen gün ziyaretine gelen bir ahbabından, Meclisteki helâ hademeliğinin açık bulunduğunu öğrenmiş, rahatı kaçtı. Bir kere Ankara'yı oldum olasıya sever. Sonra böyle yüksek bir yere kapılanmak, bunca yıllık meslek hayatının bir nevi şeref çelengi olacak. İtibarını yeniden yükseltecek. Kaç zamandır rüyalarında bile, kendini oraya tâyin olunmuş görmeye başladı. Şimdi kapının önünde hususî bir ara-

ba duralar gibi olsa, otomobille gelen vekil hanımı, yahut da öbür ünlü milletvekili bayan sanıp dışarı fırlıyor. Bir ele geçirse onları, ayaklarına kapanıp, kendisini kayırsınlar diye yakaracak.

Neylersiniz böyle gelmiş, böyle gider. Yüzünüze güller, büyüklerin pisliğini temizlemek bile, bizde forsla, pistonla oluyor.

14 Temmuz 1953

ARTIRMA

Sergilerden çıktığım yok gibi... Resim, heykel, seramik, el - işleri sergisi, ne olursa gidiyorum. Gidip de bir şey mi alıyorum? Yooo... Sadece bol bol bakıyor ve... hayıflanıyorum. Evet tam deyimi bu, hayıflanıyorum. Bakıyor bakıyor, satın alınmış eserlere acınıyorum. —Acınıyorum daha yerinde —.

Biri tarafından beğenilmiş, ayırtılmış, kaporası verilmiş, başkası heveslenmesin diye de altına alanın adresi iliştirilmiş, bir resim, bir kilim, bir vazo bir ne bileyim ben, biblo gördüm mü, içimin yağı eriyor. Alana garez oluyorum. Ossaat gözüm dönüyor. Kim alırsa alsın, o avukatın, mühendisin, müteahhidin, doktorun, tüccarın o kimse kimin, etiketini oraya koymasını bir çeşit lüzumsuz övünme sayıyorum.

«Bu vazo var ya, hani şu kart vizitimin yanındaki» demek istiyorlar, «İşte onu ben aldım ahbap... Ben inşaat müteahhidi Falan Filânım. Adresim kartın sol köşesinde yazılı. Ayaspaşada Günnur Apartımanının falanca katı. Telefon numaram, doksan dokuz bin, dokuz yüz doksan altı. İşte bu vazoyu oraya götüreceğim. İstediğim çiçeklerle süsleyeceğim. Benim oldu o artık, istesen de alamazsın Efendi.. Avucunu yala, talihine küs, aptallığına doyma, e mi?»

O vazo şimdi ona gitti ya, al delicesine bir özlem benden... Neden önce gelmedim. Onu görmedim. İsteklisi çıkmadan, önce davranıp ben istemedim. Bir ara niyetlendim de neden vazgeçtim?. Gördün mü şu işi, Allahın hışırı alıp götürdü işte... Acın artık acınabildiğin kadar...

Halbuki dün önünden geçmişimdir. Sahipsizdi ya, önemsememişimdir. Güzelliğini, özelliğini yeteri kadar farketmemişimdir. Ettimse bile, orada duruyor ya, istediğim zaman

alırım diye üstüne düşmemişimdir. Sergi sahibi üstelik de direnmiştir: «Beni dinle, al sen şunu kardeşim» de demiştir. «Günah olur kadrini bilmeyene gitmesin» de demiştir. Vazocuk da, içi vık vık ederek, kendisini almamı beklemiştir. Ama üstüme düşüldü ya, bende bir gönül tokluğu, bir nazlanma, bir ağırdan alış... bir ipe un seriş... vazoya türlü kusurlar buluş... Yok, «rengi biraz açıktı» da... Yok, «kenarında sırçağı vardı» da... «Su koyunca boyaları kabarıp silinmez mi dersin?» «Fırınlanmamış birader, iki yıl sonra pul pul olmaz mı bunun vernikleri?...» diye ben şaban, ben avanak atlatagelmişimdir. O, vazosunu övdükçe, vazocuk da «Al beni» diye gözümün içine içine baktıkça, yan çizmişimdir. Daha üstüme varılınca, «İstesem de alamam, ay sonu yahu, param yok» diye kirişi kırıvermişimdir. Yaşasın hürriyet!

İyi ya, bırak artık yakasını, dese ya biri... Hayır... Kuruyası huyum işte... Bakalım o alan onun kadrini bilecek mi? Ona iyi bir yer seçebilecek mi? Bu vazo onun eline bile yakışmaz. Bir ümminin gazete tutuşu gibi iğreti tutar onu aval. Nereye koysa yadırgar kendini vazocuk... Baksana kristal gibi ince... Herif onu ayak altına kor. Hor kullanır. Zaten çatlağı vardı, büsbütün çatlatır. Kırar da belki... Oysa, ben alsam onu, nasıl incitmeden tutardım. Götürür, yazı masamın, geceleri de yatağımın baş - ucuna koyardım. Gözüm gibi bakar, onu dört mevsim çiçeksiz bırakmazdım.

Elimi uzatsam benim olacak bir vazoya sırt çevirip başkasına kaptırınca, onu benden çalınmış saymak neden?... Kendi densizliğimden...

Bu huyda bir insan için, artırma yerinden daha üzücü, daha kahır verici bir yer düşünülebilir mi?

Artırma nedir? Almağa çabuk karar veremediğiniz bir matahın başkaları tarafından, artırılıp, gözünüzün önünde götürülüdüğünü görmeğe katlanmaktan başka?...

«Beni bu güne kadar artırmaya gitmekten alıkoyan da herhalde bu his olmalı...» diyebilirim artık. Ama demiyeceğim. Demek de istemiyorum. Ne demek istediğimi kendim de bilmiyorum. Çünkü beni artırmalardan uzak tutan gerçek sebebin bu olduğuna da henüz emin değilim. Tuhafı, bunda şüphem olduğundan da ayrıca şüphedeyim. Aslında söylediklerime kendim inanmıyorum. Niye inanmak gerektiğini de kestiremiyorum.

Sergiler ve artırmalar dışında hiç kıskanç değilim. Goethe üstadımız, «Başkalarının acısını paylaşmak marifet değildir. Asıl zor olan, başkalarının başarısına sevinebilmek, başkalarının saadetine gönül dolusu katılabilmektir» buyurmuş... Arkadaşlarıma, tanışlarıma sorulsun; başkalarının başarısına, şansına, benim kadar, canü gönülden, benim kadar budalacasına sevinen başka birini kolay kolay gösteremiyeceklerdir. Bu bir övünme değil... Herkesin birbirine çamur attığı, çelme taktığı, birbirinin gözünü oyduğu bir dünyada buna budalalık denebilir, enayilik denebilir, haksız olunması lâzım geldiği halde, işin kötüsü, haklı da olunabilir.

Ama sergilerle artırmalarda iş değişiyor... İş hayatımda, mesleğimde, sanat alanında, hiç kullanmadığım kıskançlık stokumu sanki sırf buraya saklamış gibiyim...

Hem bu duygunun adına kıskançlık demek de doğru değil... Bu ayırtıyı belirtecek başka kelimemiz olmadığı için bunu kullanıp geçiyorum. Kıskançlık, çünkü, bencil bir duygudur her şeyden önce... Oysa, benim bu hayıflanışım kendi hesabıma olmaktan çok, kadri bilinmeyen, bilinmeyecek mal hesabına... Bilmem anlatabiliyor muyum? Anlatamadığımın farkındayım. İyisi hikâyemize geçelim.

Apartıman hiç küçük değildi ama, ayak atacak yer bulamıyorduk. Hava hiç sıcak değildi ama, buram buram terliyorduk.

Münadi bir iskemlenin üstüne çıkmış, bağırıyordu:

«Numarası yetmiş yedi. Bir oyun takımı. Kapitone. Tekmil plastik. Dört iskemle bir masası ile yüz on beş lira kıymeti var. Yüzden başlıyorum.»

Etrafımda hep varlıklı insanlar... Kolkola yeni - evliler, ev kurmak üzere nişanlılar... Pürolu beyler, kürk mantolu hanımlar...

Ben bunların içinde ne aramağa geldim.

Hele yanımda, elli yaşlarında, pipolu, kır saçlı, iyi - giyimli, İngiliz lordu gibi bir adam var. Bakışlarımız rastlaştıkça bayağı utanıyorum. Lüks mevki müşterilerinin, güverte yolcularına bakışı gibi sinire batan bir küçümseme ile bakıyor bana...

«Sen kim oluyorsun da buraya geldin? Kaç paran var cebinde? Burada hiç birimizin seni görmüşlüğü yok. Kimsin? Kimlerdensin?» der gibi bir bakış... «Anlaşılıyor, alıcı değil, bakıcısın. Alıcı suratı yok sende pek... Pazar sabahı gazetede ilânı okudun. Bu artırma dedikleri de ne mene şeymiş diye kalktın buraya geldin. Hadi geldin, bir traş olmalı değil mi idin ele güne karşı? Evropada pazar günleri, en âdi işçi bile kılığına biraz özenir. Kalabalıktan ayakkabılarını pek göremiyorum ama, Allah bilir, onlar da eski ve boyasızdır. Anlaşıldı. Fazla bakılınca sıkılıyorsun. Hadi gelmişsin, seyret bakalım... Ne dedin? Ben mi kimim? Benim kim olduğumu şu pipo tütünümden anlıyabilirsin. Bu tütünü İngiltere'de hususî surette balla şaraptan süzerek yapıyorlar. Dumanın kokusunu alıyor musun? Ya.. Bak, bu pipoyu Liverpol'dan dört sterline aldım. Herkesin bir sanatı var. Biz de işte para kazanmanın, iyi yaşamanın uzmanıyız dostum. Sen filozof geçinen bir ukalâ herife benzersin. Bak ben böylelerine fena tutulurum. Para kazanamadığın için para kazananları hor görüp, alaya alarak, kendini avutuyor olmalısın... Zekânı, lâf cambazlıklarına harcayacağına müspet, kazançlı işlere harcasan, bu kılıkla bu suratla gelmezdin Pazar sabahı buraya... Sen Wilhelm Kempff'in çaldığı

«Waldstein - Sonat» la Gieseking'in çaldığını ayırd edebilir misin? Ben ederim. Sen, gümüş çatal bıçakla yenen rostonun başka tadı olduğunu bilir misin? Calvados'la, Brandy'nin ne farkı vardır? Cadillac mı daha rahat arabadır yoksa, Rolles Royce mu? Görüyorsun, mahsus en kolaylarını soruyorum. Yine bilemezsin... Hayat, işte dostum, bu küçük *nüanslar*'dadır. Bu nüansları farkedecek *raffinement*'dadır. Bende böyle şeylere karşı bir nevi *Fingerspitzengefühl* var... Korkarım bu söylediklerimden de bir şey anlamıyorsun.»

Anlamasına anlıyorum. Çoğu insan, zenginin işte, asıl böyle senin gibi bilgicine, zevk sahibi olanına, yaşamanın tadını yudum yudum çıkarmasını bilenine tutulur. Öbür türlüsü için, herif milyoner ama hödük, deyip kendini avutabilir. Ama korkma Evropalı dostum, ben öylesine de böylesine de içerlemiyorum.

Artırmacı — adı Portakalmış — bağırıyor:

«Numurosu yetmiş sekiz. Amerikan tekniğinin harikası. Bir aded Montgomery otomatik kanape, istenince döşek oloor. Tekmil somyaları ilan beraber. Sekiz yüz lira kıymeti var yedi yüz elliden başlooruz... Haydi Münadi efendi.»

«Yedi yüz.»

«On.»

«On beş.»

«Yirmi.»

«Yedi yüz yirmi.»

«Otuz.»

«Kırk.»

«Onar çıkalım beyler. Çabuk çabuk.»

«Elli var.»

«Altmış.»

«Yedi yüz altmıştayız...»

«Doksan.»

«Yüz on.»

«Sekiz yüz on-dayız.»

«Sekiz yüz yirmi beş.»

«Otuz.»

«Otuz beş.»

«Sekiz yüz otuz beş-de, bir aded. Montgomery otomatik kanape... İstenince döşek oluyor...»

«Sekiz yüz kırk.»

«Altmış oldu.»

«Yetmiş, ha sen misin? Hoş geldin bay Albert.»

«Hoş bulduk.»

«Yetmiş beş.»

«Seksen.»

«Doksan.»

«Doksan beş.»

«Sekiz yüz doksan oldu. Nasılsın Hâfız?..»

«İyiyim sen nasılsın?»

«Dokuz yüz.»

«Dokuz yüz on!» dedi karşı tarafta alabrus saçlı tıknaz bir adam.

«.............................»

«Yok mu artıran beyler... Dokuz yüz on...»

«.............................»

«Dokuz yüz on, dokuz yüz on. Satıyorum... satıyorum. Hikmet bey ister misin?... Sat...»

Hikmet bey benim önümdeki ballı tütün içen İngiliz lordu imiş meğer... Herkes Hikmet beye bakıyor...

«İstiyor musun Hikmet bey?... Sat...»

Hikmet bey sadece sol kaşını indirdi:

Mânası: «Çık.»

«Dokuz yüz yirmi var burada.»

Hadi bütün gözler bu sefer, o ilk istekli alabrus saçlı adamda...

Adamın da ayranı kabarmıştı. Kabarmaz mı?

«Dokuz yüz otuz!» diye bağırdı.

Münadi Hikmet beye bakıyor.

Yine sol kaş indi: «Çık.»

Münadi:

«Kırk» dedi.

Sanki kendi artırıyormuş gibi övünüyordu.

Alabrus saçlı adam iyiden iyiye coşmuş:

«Elli.» dedi.

Ötesi var mı... Yüzü ibik gibi kızarmıştı. Bakalım Hikmet bey ne yapacak, yine sol kaşını indirdi.

Münadi:

«Altmış var burada.» dedi.

Alabrus saçlı adam fena sinirlendi. Ama durdu, düşündü, kendini iyi de frenledi:

«Ver gitsin.»

Montgomery koltuk Hikmet beyin üstünde kaldı. Belli idi zaten. Hikmet bey yaman adam. Dikkat ettim. Hiç istifini bozmadı. Kılı kıpırdamadı. Alabrus saçlı vatandaş halbuki heyecandan mosmor olmuştu. Hikmet bey bu işin kurdu. Kendini yormuyor. İlk çekişmeye hiç katıldı mı? İsteklilер birer birer elenince en heveslisi ile karşı karşıya kaldı. Ondan sonra artırmacılar ona bakar oldular. Adam orda yırtınırken o sol kaşını indiriveriyordu. «Çık.» «Çık.» «Çık.» «Tamam.»

Mal üstünde kalınca da herkes gibi sevinmedi, böbürlenmedi... Üç yüz liralık kaparoyu usulca bay Portakala kaydırıverdi... Halbuki oraya sırf o Montgomery koltuğu almağa gelmişti. Nitekim bay Portakala bir şeyler tenbihleyip gitti...

Bu Hikmet bey buraya sık sık geliyor olmalı. Baksana ismiyle tanıyorlar, ne ister ne istemez, biliyorlar.

Ben dikkat ettim. Artırma üzerinde kalanların çoğu, böyle sessiz, şamatasız, kendinden emin, alacağını bilen, vereceğini bilen, insanlar oluyor.

O sırada gözüm, karşı duvarın dibinde artırmacıların yanı başında duran tombalacık bir hanıma ilişti. A... kadın gülümsemez mi? Bana olacak. Hikmet bey gitmemiş olsa ona derdim. Ama Hikmet bey gitti. Dönüp arkama baktım. Arkadakiler farkında bile değiller. Kadın bu halime büsbütün gülüyor. Selâm da verdi. Ben de verdim. Hay Allah şim-

di tanıdım. O olacak, tamam o. Salacak'ta otururken ev sahibimizin bir kızı vardı. İnsan ilk sevgililerinin adını da unuturmuş meğer. Fahrünnisa mı, Nurunnisa mı böyle bir şeydi adı. Hey gibi günler... On yıl evvel bir kere rastlamıştım. O zamandan beri küpe dönmüş... Halbuki o zamanlar ne ince bir kızdı. Denize uzanan demir iskelenin ucuna gidip içli şiirler okurduk birbirimize... Pek de romantikti a canım. «Kocam hasta olsun, isterim ben» derdi. «Onun baş ucunda oturup ona bakayım isterim.» derdi. Bunun kocası hasta olsa şimdi, bu kadın bir kaşık çorba verir mi acaba? Ama bunun kocası da hasta olmaz kolay kolay... Kendi gibi kırmızı yanaklı, güleç bir adamdır. Fahrünnisa'nın elleri pek iş görüyora benzemez. Ahçıları vardır elbette. Yahut lokantadan yerler...

Tombul sevgilim hep gülümsüyor. Belki bu kadar tıkışıklık olmasa kalkıp yanıma da gelecek. Beni yanındaki genç kıza gösterdi. İster misin kızı olsun. Öyle ya. On yıl önce gördüğümde ilkokul öğrencisi bir kız vardı yanında... İnsan ihtiyarladığını ilk flörtlerinin gelinlik kızlarından anlıyor. Eski sevgilim kızına beni gösterdi. O da dikkatle baktı. Terbiyeli terbiyeli gülümsedi. Fahrünnisa mânalı mânalı bakıyor. Kırkına yaklaştığı halde hâlâ gözlerinde eskiden kalma bir şeyler var.

Gözlerle konuşma:

«Hatırladın değil mi eski günleri?»

«Hiç hatırlamaz olur muyum?»

«Ah seni, seni.»

«Sen de az değildin ya Fahrünnisacığım.»

Bir yandan da gözü elektrik süpürgesinde: Sırası gelirse kaçırmıyalım, diye...

Birden içime bir pişmanlık çöktü. Niye bugün buraya bu kadar kılıksız, üstelik de bir karış sakallı geldim. Bak eski göz - ağrılarına rastlayacakmışız.

İnsan kılıksız, kalender gezmekten rahat edebilir, Ka-

bul. Traş olup olmamakta da bir dereceye kadar serbesttir diyelim. Ama eski sevgililerin bulunabilecekleri yerlere ne yapıp yapıp kendine çeki düzen vererek gitmelidir. Sırf hatıralarının şiirini bozmamak, onları geçmişlerinden arlandırmamak için... Hiç değilse onların şimdiki kocaları kadar temiz giyinmiş olmalı, yaşlı, kır saçlı, düşük, züğürt görünmemeye bakmalıyız.

Fahrünnisa şimdi bana acımıştır muhakkak... «Ahh bu erkekler» demiştir. Bilirim, dedi bunu muhakkak Üsküdarlı sevgilim. «Bak serseri gibi geziyor. Şu surata bak, bir karış sakal... Halbuki ben bunu hale yola sokardım evlenseydik eğer... Hastalansa bakardım — Hasta bakma merakı var ya — Adam ederdim hasılı bunu. Onun böyle işi filozofluğa döküşünde biraz da benim mesuliyetim olmadı değil... Belki de benim başkasıyla evlenip gidişim üzerine hayattan soğudu, kendini koyuverdi...»

Kızına beni gösterip bir şeyler söylüyor. Kızı bana baktı. Gülümsüyor. Eliyle işaretler: «Kızım, yaa... boyuma geldi baksanıza» der gibi...

Yine gözlerle konuşma:

«Allah bağışlasın. Ceylân yavrusu... Kimin kızı a canım.»

«Ah seni. Sen yok musun? Seni çok sözlü seni.»

Yine elektrikli süpürgeye döndüler. Kaçırsalar ben de yanarım.

Üsküdarlı sevgilim...

«Bir.» diyor.

Münadi:

«Yüz yirmi.» dedikçe:

«Bir.»

«Yüz yirmi beş.»

Bizimki yine:

«Bir.»

Bunun artırma taktiği de böyle... Belli ki pek cimri bir şey... Nerde onar onar arttıran Hikmet bey?... Hem üstelik kaş işareti de yok! cıyak cıyak bağırıyor Fahrünnisa...

Bir ara:

«Almayacağım ver gitsin.» dedi.

Öbürleri artırıyor:

«Yüz yetmiş beş.»

«Seksen.»

«Seksen beş.»

«Doksan.»

Yine atılmaz mı:

«Bir.»

Hani vazgeçtiydi? Meğer, vaz geçti gibi yapıp karşı tarafı yıpratıyormuş. Bu da işin inceliği...

Hasılı ne yaptı, yaptı, elektrikli süpürge, üzerinde kaldı. Yaşşa Fahrünnisa!..

İşte bu da Hikmet bey gibi azimli alıcı... Ne varki teknikleri biraz değişik... Sen sonuca bak... Fahrünnisa'nın çantasını çıkarıp bir kaparo verişi, sonra da yan gözle, beni görüyorlar mı, diye etrafa bir bakışı var... Halis bir vali karısı... Bir taşra valisi karısí... Doğu vilâyetlerinden birinde, vali karısı... Ne yalancı taşlı yüzüğü, ne kulağındaki iri halkalı küpeleri bu azametli halini bozabiliyor...

Münadi iskemleden inmişti. Artık öbür odaya geçiliyor. Küçük salonun eşyası artırılacak.

İşte tombul sevgilimi bu ara yanımda buldum:

«Ne tuhaf tesadüf değil mi?»

«Çok.»

«Ne kadar oldu görüşmeyeli?»

«Görmeyeli on, görüşmeyeli on beş galiba.»

«Ne diyorsunuz? Hey gibi günler» dedi Fahrünnisa... «Onlar da bir günmüş...»

«Ya...»

«Yine şiir yazıyor musunuz?»

«Nerde» dedim. «Bir zamanlarmış o.»

Gülüyor:

«Yoksa ilham kaynağınız mı kurudu?»

Dudaklarının boyası ön dişlerini pembeleştirmiş.

— İlham kaynağımı sevsinler... —

«Mümkün» dedim — Sizi gördüm ya, belki yine yazmağa başlayabilirim, diyeceğim ama evli kadın, kızının yanında hoşlanmaz belki... —

Kızı çıtı pıtı, bütün öbür genç kızlar gibi bir kızcağız... Orda bir arkadaşına rastladı, onunla konuşuyor.

«Hiç gidiyor musunuz bizim oralara?» diye sordu Fahrünnisa...

«Hiç...» dedim. «Gidemedim o zamandan beri...»

Bunu farkında olmadan, üstelik de hiç istemeden içli bir tonla söylemiş olacağım.

«Neden?» dedi. Takma kirpiklerini kırpıştıra kırpıştıra... Yüreği kaldırmıyor diye düşünüyor. Anladım içinden geçeni.

Bir iç geçirip: «Bilmem» diye devam etmek lâzımdı artık. Ben de öyle yaptım. «Belki eski hatıralara dönmekten korkuyorum.» — Al sana, bir yerli filim cümlesi —

Ama Fahrünnisa bir duygulansın, ne diyorum size, bir duygulansın.

«İtiraf ederim ki, aynı şeyi ben de zaman zaman hissetmişimdir...»

Korktum birden... başka şeyler de itiraf edecek diye... Aşırı romantikleşen konuşmaya süpürgeyi sokmak lüzumunu duydum:

«Elektrik süpürgesini ucuz düşürdünüz doğrusu.»

Birden düşüncelerinden uyanıverdi:

«Geçen hafta göz göre göre daha ucuzunu kaçırdım.» dedi. «Bu seferki biraz kazık canım. Amerikalılar adamakıllı öğrendiler piyasayı. Onlar da esnaf olup çıktı. İlk zamanlar bilseniz ne okazyon şeyler düşüyordu.»

Fahrünnisa bu işin kurdu olmuş. Belki de ucuz alıp dışarda satıyordur. Bazı açıkgöz hanımlar böyle de yapıyorlarmış... Düşündüklerimi anladığından mı nedir:

«Füsunu evlendiriyoruz da,» dedi Üsküdarlı sevgilim... «Öte beri düzüyoruz işte... Kaç haftadır bir buz dolabı peşindeyiz. Burdaki Gibson arızalı imiş de üstelik. Nizamettin yeni alalım diyor. Primler bindi ya, teneke gibi şeyler, ateş

pahası... Ben eski olsun daha iyi diyorum. Siz ne almaya geldiniz?»

«Ben mi...» dedim. «Bambo ağacından...» dedim. «Bir takım varmış da» dedim. «Bir göreyim diye geldim.»

Bambo ağacından takım kim, ben kim. Ama onurumun o dakikada böyle bir yalana ihtiyacı vardı. Daha doğrusu kendi onurumun değil de Fahrünnisa'nın onurunun. — Evet bu daha doğru — Fahrünnisa'nın onurunun

«Ama beğenmedim» diye arkasını getirdim. O cümleden sonra sözü böyle bitirmek de kaçınılmaz bir sonuçtu.

«Hakkınız var» dedi tombul sevgilim. «Bunlar çok âdi. Benim de gözüm tutmadı. Evvelki hafta Mühendis İlhami beyle karısı çok güzel bir Bambo takım kapattılar... Görmeliydiniz. Başka bir şey almıyor musunuz?»

«Bilmem düşünüyorum.»

Ay sonuna on gün var... Cebimde seksen bir lira... Ben ne alabilirim?

Ama o sırada farkına vardım ki, ben bugün kızıyla Fahrünnisa'nın da bulunduğu, bahusus her zamankinden de kılıksız ve suratsız geldiğim şu apartımandan hiçbir şey almaya gelmemiş, hiçbir şey almadan gitmiş olamam. On beş yıl önce beni sevmiş, sever gibi olmuş, belki de sadece sever görünmüş bir kadına, ben, on beş yıl sonra Amerikan artırmalarına sırf Pazar öldürmeğe gelmiş bir avare adam olarak görünemem.

Ama ne alsam ne alsam:

Ben iki bin yedi yüz liraya Revere marka Radyolu - tape recorder alamam.

İki bin beş yüz liraya Gibson marka yedi ayak buz - dolabı alamam.

İki bin liraya madenî yazı masası, bin beş yüz liraya üç adet berjer, bin liraya bir adet otomatik döşek - kanape alamam...

Gümüş çatal bıçak, kristal bardak, çanak, Sevr sofra takımı da alamam.

Zenith marka radyo, dişbudak etajer, kırk beş milimetre plâk pikabı bile alamam.

Ben buradan alsam alsam tanesi yirmi liraya bir iki long - play klâsik plâk alabilirim. Belki de bir kaç kitap... Bu adam Amerikalı ve iş adamı olduğuna göre kütüphanesinde Dayle Carnegie'nin kitapları da vardır. Plâkları çalar, Wilhelm Kempff'le Gieseking'i ayırd etmeği öğrenirim. Kitapları da açar, ukalâlıktan kurtulmağa. Hikmet bey gibi kafamı müsbet işler peşinde işletip zengin olmağı öğrenirim. Bir dahaki yıl da, buraya dalga geçmeğe değil, sol kaşımı indirip Montgomery kanape, Bambodan teras takımı, Matisse taklidi duvar tabloları almağa gelirim.

Evet bir şeyler yapmalı, bir çekişmeye katılmalı, iyi kötü paramın ereceği bir şey almalı.

Ama, o sırada, yanımda konuşan iki kişiden öğrendim ki, plâkları toptan vereceklermiş... O ümit kapısı da kapandı.

Ötede kitaplar satışa çıkmış. Portakal bağırıyordu.

«En son model bir Littré Luatı. Beş cild. Süplemanı ilân beraber. Altmış lira kıymeti var elliden başlooruz.»

Ne vakittir bir Littré sözlüğü arar dururum. Bir taşla iki kuş diye buna derler işte...

«Elli beş» diye seslendim.

Sesim her zamanki ölçüsünden biraz daha gür çıkmıştı. Bütün gözler birden bana çevrildi... Boru mu bu? Demindenberi sus pus olmuş, fakat bekleyen kurd müşterinin ilk defa sesi duyuluyor. Bu herif kılıksız bir şey ama, belli olmaz. Bazan böyle en olmadık adamlar durup durup da turnayı gözünden vuruverirler... Bu adam kim ola... Pek zengine benzemez... Parası olsa o deminki maun yemek odası takımını üç bin dokuz yüze kapatıverirdi. Bu bir kitap üstünde duruyor... Cildleri de pıyrım pıyrım bir şey. Antika mıdır nedir. Bu adam sahaf olacak.

«Elli beş verildi. Altmış kıymeti var. Beş ciltlik lûgat.»

«Altmış.» dedi köşeden biri.

«Altmış beş» i yapıştırıverdim.

Hani filimlerde olur bazan, çok kazanan, önüne fişleri yığmış, beş milyon Franka banko diyen bir adama bütün gözler çevrilir. Erkekler hasedle, kadınlar hayranlıkla, özlemle bakmaya başlarlar. Bana da öyle bir kuruntu gedi o an. Bakamıyorum ama bana bakıldığını hissediyorum. Bir ara tombul sevgilimin okşayıcı — evet gururumu okşayıcı — bakışları ile karşılaştım. Yine bakış diliyle konuşma:

«Şiir merakın kalmamış ama, baksana lûgat merakın yine eskisi gibi...»

«Ne yaparsın Fahrünnisacığım. Sen gittim, ben de kendimi böyle kitaplara verdim.»

«Yetmiş» dedi bu sefer başka biri. Küçük çapta bir Hikmet bey de ben oluverdim galiba... Münadi ismimi bilmiyor ama, her artırıştan sonra ona baktığı gibi, bana bakıyor. Beni Hikmetbeyleştiriyor. Bu itibarı boş çıkartmamak lâzım:

«Yetmiş bir.»

«İki.»

«Üç.»

«Beş.»

«Seksen.» diye bağırdım...

«Seksen.» dedi Münadi, bana bakarak, bana saygıyla, takdirle bakarak... «Seksen» dedi. Hikmet beyin artırışıyla sevinip övündüğü gibi benimki ile de sevinip övünerek:

«Seksen! Satıyorum satıyorum sat...»

Tam dım derken arkalardan hödük bir ses:

«Doksan.» demez mi?

Herkes arkaya döndü. Bu elindeki gazeteyi bile sökemiyen Hacı ağa gibi bir adamdı. Baktı artırıyoruz. Herhalde bu antika bir şey, alıp bir yana atarım, diye düşünmüş olacak.

Bu hep böyle olmuştur zaten benim hayatımda...

«Satıyorum satıyorum sat...» tam... dım derken, elim de artık benim olan mala uzanmışken «doksan!» diye bir hödük çıkmıştır her zaman. Elim boşta kalmıştır. Gözler artı-

rana dönmüştür. Bir okuma-yazma bilmeyen yıllar boyu özlemini çektiğim, zevkini en çok benim çıkarabileceğim bir kitabı göz göre göre parmaklarımın arasından kapıp götürmüştür. Okumak için mi? Ne gezer. Kapının kanadına dayamak, üst üste koyup, basamak yaparak rafa uzanmak için.

Tombul sevgilimle kızı deminden beri beni destekleyip durmuşlardı. Şimdi mahzun mahzun bakınıyorlar.

Özür dilerim Fahrünnisa... Yanımda bir elli lira daha olsa inan olsun artırırdım. Altmış liralık lûgatı iki yüz altmışa bile alırdım. Tek sen memnun olasın diye. Aksilik işte... Ay sonuna rastladı.

Littré lûgatının beş cildi elden ele kaydı. Hacı ağanın nasırlı ellerine aktarıldı. Adam beş cildi de yüklendi götürüyordu...

Ömrüm boyunca artırdım artırdım. Hiçbir şey üstüme kalmadı. Şimdi Littré lûgatı mı kalacak...

Birden içim ısınıverdi. Belki böylesi daha iyi... Artır artır... üstünde kalmasın... İşte şimdi şu kitabı alamadığım için bir kere daha gözünden düştüğüm şu tombalacık kadın, benim bir vakitler artırıp artırıp başkasına kaptırdığım bir matah değil mi idi?

Pişman mıyım şimdi? Ne gezer. Tam tersine. O zaman kızdığım alıcısına şimdi acıyorum bile...

Şimdiye kadar üstümde hiçbir şey kalmamış olmanın şansını küçümsememeli.

Züğürt avuntusu mu? Değil. Hiç değil. Katiyen değil. Aslında en akıllı hareket tarzı da belki bu... Arttır arttır, üstünde kalan bak ne oluyor...

İstedikleri kadar arkamdan acınsınlar. «Arttırdı arttırdı alamadı.» diye.

Oysa ben acınıyorum onlara... Bu artırmanın en talihli insanı ben sayılabilirim.

Geçelim Littré'yi, şimdi zengin olup da şu mavun ağacından yemek odası takımını alsaydım ne olacaktı. Kaporasını verecektim. Artırmanın sonunu bekleyecektim.

Başkasına gittiği için, gider gibi olduğu için bana dayanılmaz derecede çekici görünen şu masa, şu iskemleler, şu büfe... şimdi üzerime kaldı ya, benim oldu ya... kaporasını verdim, faturasını imzaladım ya, mal gibi kurulacaktı, matah gibi yatacaktı... İnsanın üzerinde kalan her şeyin bütün ağırlığı ve yavanlığı ile... Birinin üzerinde kalmış, istikbalini sağlamış olmanın o sinire batan mânasız güveni, budalaca övüntüsü ile...

Evet, alsaydım arttırmanın sonunu bekleyecek, parasını ödeyip kendini mal sanan malımı teslim alacaktım. Hadi artık işin yoksa, hamal ara, araba, kamyon ara. Durumu anlayınca onlar ağırdan alacaklardı. Babalarının nikâhını istiyeceklerdi. Hadi uyuştuk diyelim. Araba vapuruna binilip karşı yakaya geçilecek. Eşyalara, evdeki eşyalar içinde yer bulunamayacak. Eskilerden bir kısmını yok bahasına elden çıkarmak gerekecek... Yeni gelen eşyayı uzun zaman yadırgayacağım ister istemez. Alışıncaya kadar zaman geçecek... İlk günkü çekişmenin içinde iyi göremediğim —hattâ belki de bana güzel gelmiş— taraflarını bir bir görüp öğreneceğim. Belki de bir gün «Ne ettim de bu takımı aldım» diye yerineceğim.

Oysa şimdi kuş gibi hafifim. İstediğim anda buradan çeker giderim. Ellerim cebimde, param kesemde, ıslık çala çala öğleden sonramı istediğim yerde geçirebilirim. Ne hamallarla savaş, ne şoförlerle dalaş... Eski masam da bana yeter pekâlâ... Zaten çizik çizikti o büfenin üstü... Zaten şırçağı vardı o tabakların. İyi ama hantalcana değil mi idi o yatak... Littre'nin cildleri dökülüyordu kardeşim. Larousse ne güne yetmez. Pek orta malı idi o yazıhane a canım.

Giden mala hayıflanmamayı öğrendiğimiz, böyle avuntular bulup çıkardığımız, bulamayınca da icadettiğimiz gün, mutluluk basamağına ilk adımı atmış sayılabiliriz...

Hiçbir şey almadığıma, hiçbir şey üzerimde kalmadığına göre her şeyi alabilirim, her şey üzerimde kalabilir demektir. Seçmekte serbestim. Seçmediğim müddetçe bütün

seçmişlerden şanslı sayılabilirim. Seçen bağlandı bir kere... Güle güle kullansın malını.

İşte düşüncemin burasında beyler, evet tam burasında anladım ki ben bugüne bugün, ömrüm boyunca hiçbir artırmaya büyük bir hırsla, katılmamışım. İlle bir şey alacağım kararı ile çekişmeye girmemişim. Beni artırmalardan uzak tutan ne o, ne bu, sadece bu kararsızlık olmuş. O gün ilk defa orada anladım —anlar gibi olmak değil, iki kere iki dört eder gibi anladım ki— istesem, karar versem, ergeç bir şey alırdım. Arttırır, marttırır, olmazsa apartır kapar, ama alırdım.

Ben artırıp, alan değil, sadece artırma oyunu oynayan serserinin biriyim... Sonra da oturur, züğürtlük geveleyişleri, talihsizlik yaveleri ile hikâyeci numaralarına başvururum.

Şuurumun bodrum katına sanki projektör tutmuşum gibi, şimdi bunu çok iyi görebiliyorum.

Arttırıp arttırıp malını elinden kaçırdığına yakınır görünen, yakınır görünmeğe yeltenen ben, neyi ciddiye aldım, neye sıkı tutundum bugüne kadar...

Bir artırmada bütün artırmacılar ve müşteriler birlik olup da, beğenir gibi, artırır gibi olduğum bir malı, birden üstüme bıraksalar ne halt ederdim. Alır mı idim? Sevinir mi idim? Yoksa mızıkçılık eder:

«Olmaz, sayım suyum yok. Siz birlik olup bana oyun ettiniz» mi derdim. Hikâye bir itiraf demekse, eğer ben de samimî bir insansam, buna «evet» den başka cevap veremem.

Ben tıpkı hikâyenin ilk satırlarında sözünü ettiğim vazoyu ve sergiciyi nasıl atlattımsa... Bütün vazoları ve sergicileri, bütün malları ve artırmacıları da hep öyle atlattım hayatımda.

İşte bugün hayatımın ortasında —hangi ortası, belki de sonuna çok yakın bir yerinde— varabildiğim tek hakikat:

Ben artırmacılık oynayan bir adamım. Şimdiye kadar

neyi tuttumsa hep iğreti, parmaklarımın ucuyla, hemen kolayca bırakabilmek için tuttum.

Hürlüğümü korumak için bağlanmaktan korkup hep kopmağa, kopabilmeğe baktım.

«Yirmi beş.»

Ötede birşey artırılıyordu...

Üsküdarlı sevgilim yine peşinde:

«Bir.»

«Otuz.»

«Bir.»

«Kırk. Kırk var burda.»

«Bir.»

«Kırk beş. İster misin Hafız bey?»

Hafız bey:

«Sekiz.» dedi.

«Kırk sekiz var.»

«Almam» dedi Fahrünnisa. «Değmez, ver gitsin.»

«Veriyorum Hafız beye... Kırk sekizden satıyorum satıyorum satt...»

«Elli.» dedim.

Ne olduğunu bilmeden.

Tekrar gözler bana çevrildi. Fahrünnisa hayretle bakıyor. Hafız bey de afallamış:

«Elli beş.» diye kekeledi.

Münadi bana bakıyor:

«Altmış.»

«Altmış beş.»

«Yetmiş var.»

«Seksen.»

Münadi yine benimle övünüyor.

Hafız bey duraladı. Tabii duralar.

Çıkacağım, Hafız bey, çıkacağım.

Yutkundu, yutkundu:

«Ver gitsin.» dedi.

Smelling, Joe Louis'i nakavt ettiği zaman bu kadar sevinmemiştir.

«Seksenden, beyefendiye satıyorum satıyorum satıyorum sat... sat... tım.»

Sat ya Münadi efendi. Biz de âdet yerini bulsun diye şu dünyada bir şeyi artırıp almış olalım.

Parayı uzattım. Malımı verdiler. Meğer demir ayaklı bir masa-küllükmüş.

Küllüğü aldım. Fahrünnisaya usulca:

«Bunu, cici kızımıza ev hediyesi olarak kabul eder misiniz?» dedim.

Fahrünnisanın gözleri parladı:

«Nasıl olur.» dedi.

«Çok rica ederim. Reddetmeyin.» dedim.

«Çok naziksiniz,» dedi. «Siz de onun bir amcası sayılırsınız.»

«Dayısı...» diye düzelttim.

Sonra vedalaştım.

Sırtımda, yeni ters-yüz ettirdiğim pardesüm, içimde yine hiçbir şey almayacağım yeni bir arttırmaya katılma hevesi, dudağımda hüzünden mi, sevinçten mi, ileri geldiği belli olmayan çarpık bir gülümseme, kabara kabara, oradan, artttırma yerinden uzaklaştım.

Cevizlik, 1954

KOOPERATİF

Bilmem siz de dikkat ettiniz mi? Bazı semtlerin, sakinleri üzerinde birleştirici, kaynaştırıcı bir tesiri oluyor. Bakıyorsunuz aynı havayı alan, aynı suyu içen, aynı dekor içinde yaşayan bütün bir mahalle halkı zamanla standartlaşmış, zevkleri, düşünüşleri, yaşayışları, birbirine benzeyen insanlar haline gelmiş.

İşte hâli kırlar ortasında bir adacık teşkil eden şu sekiz evlik mahalle bunun en canlı misalidir.

Bu sekiz evin sekizinde de emekli aileleri oturuyordu. Senelerce evvel bu küçük arazi parçasını bir papazın veresesinden yok pahasına kapatmış ve tekaütlük ikramiyeleriyle birer kulübecik inşa ederek burada yerleşmişlerdi. Zamanla dostlukları daha da perçinleşti. Çoluk çocuk öylesine ömür oldular ki onları bir dışardan gören pekâlâ, çok nüfuslu tek bir aile sanabilirdi. Erkekler bütün gün bahçelerinde bağ budar, gül aşılar, kirizma yaparlarken kadınlar bir arada çene çalarak zerzavat ayıklar ve mektebe birlikte gidip oradan birlikte dönen çocuklar bahçede beraber oynar, derse beraber çalışırlardı.

Hepsi iyi idi hoştu, ille velâkin şehirdeki konfordan zerre kadar nasibleri yoktu. Semt dağ başı... İn cin geçmez bir arzullah-ı-vâsıa. Çarşı pazar cehennemin bir bucağı. Hava gazı, elektrik halk getire... Yollar berbad. Vesaiti nakliye kıt.

Hadi yazın gene neysene, Sonbahar yağmurları bir başlamaya görsün, o zaman bir batak deryasının ortasında âdeta mahsur kalırlardı. Artık evden yola, yoldan eve varabilmek için evvelce yerleştirilmiş iri kayalar üzerinde sekmek icab ederdi.

Kar mevsimini sorarsanız o da başka gûna... Fakat buna karşılık havasına diyecek yoktu hani... Oraya geleli beri kaptanınki romatizmalarından kurtulmuş, ömrü boyunca bir deri bir kemik tanınan muallimiminki, dalyanlar gibi şişivermişti. Altmışlık Miralayın iki en küçüklerle, Gümrükçünün tekne kazıntısı Yaşar da hep oranın mahsulü.

Bir akşam ihtiyarlar bermutad kaymakamın gölgeli bahçesinde oturmuş konuşurlarken bahçe kapısı ardına kadar açıldı. Baytar Yümnü bey bomba gibi içeri girerek:

«Gözünüz aydın, mahallemiz şenleniyor. (......) müsteşarı ile (......) müdürü umumisi dutluğun aşağısındaki arsayı satın almışlar. orada ev yaptıracaklarmış» diye sevinçli haberi bir çırpıda tebşir etti. Berikiler umulmadık bir saadetle karşılaşan insanlar gibi ilkin buna bir türlü inanamadılar. Fakat baytar:

«Haber gayet emin bir menbadan geliyor. Bizim hanımın süt kardeşinin görümcesi müsteşar beylere girer çıkar, o söylemiş» diye tafsilât verince memnun oldular ve müjdeciyi:

«Yaşa, var ol baytarcığım», «Hay ağzını öpeyim, doktorcuğum», «Bir tanesin Yümnü beyciğim» gibi iltifatlara boğdular. Sonra da birbirlerine sarılıp izharı şadımanî eylediler.

Hâdiseler baytar beyin hanımının süt kardeşinin görümcesini haklı çıkardı. Bir hafta sonra gerçekten elli kişilik bir amele ekibi gelerek dutluğun aşağısındaki arsada temelleri kazmağa başladılar. Bunun neticesi olarak üç ay sonra evvelâ müsteşarın, daha sonra da umum müdürün ültramodern villâları hâli arazide yükseliverdi. Bu iki muhterem zat buranın havasından, suyundan pek hoşlanmış olacaklar ki sade ev kurmakla kalmayıp civardaki bütün araziyi —dönümü 40 liradan— satın almaya başladılar.

Nüfuzlu zevatın bir mahalleye taşınmasının o mahallenin imarı, ihyası ve ilâsı demek olduğunu okuyucu çok iyi bilir. Nitekim burada da işler öyle oldu. Belediye derhal faaliyete geçti. Her tarafa borular döşetti, havagazı, su, elek-

trik getirtti. Yazın tozdan, kışın çamurdan geçilmiyen yollar asfalta kalboluverdi. Geceleri donuk ışıkları ile aydınlıktan çok hüzün dağıtan sokak fenerleri yerlerini şıkır şıkır lükslerle değiştirdi. Mahallenin bütün konforu böylece belediye canibinden temin edildikten sonra bittabi arsalar müthiş fiyatlandı ve günün birinde müsteşar beyle umum müdür beyin tesis ettikleri bir yapı kooperatifinin nizamnamesi ellerde dolaşmağa başlayarak, dönümü kırk liradan kapatılan arsalar sekizer onar bin liradan kapış kapış iştahlılarına satıldı. Gelişleriyle mahalleyi ihya etmiş olan iki muhterem zat da bu spekülâsyon sayesinde ayrıca ihya edilmiş oldular. Arsalar satıldıktan sonra inşaat başladı, kısa bir müddet sonra o hücra bayırlarda yepyeni modern bir sayfiye doğuverdi...

Bizim eski kafadarlar bu işlerden pek memnundular. Kaç yıldır başka semtlerdeki ahbaplarında görüp de imrendikleri medenî rahatlıklara bir kalemde kavuşuvermişlerdi. Artık albay tulumbadan su çıkarmak için soluk soluğa gelmiyor. Kaymakam petrol lâmbalarının fitilleriyle uğraşmıyor, gümrükçü güneşle beraber yatağa girmiyor ve kaptan sarhoş döndüğü geceler yoldaki çukurlara tekerlenmiyordu. Hattâ lükslerden biri evinin tam önüne rastlıyan baytar bey geceleri hanımını alıp misafirliğe gitmek ve bu suretle ışıktan kâr etmek adetinden vaz geçmiş, entarisini giyip köşe minderine bağdaş kurarak komşunun radyosunu dinlemekle vakit geçirmeğe başlamıştı. Bayanlar artık avurtlarını şişire şişire kömür üflemek zahmetinden, her gün çarşıya kadar taban tepip zerzavat taşımak eziyetinden, çocuklar mektebe gidip gelirken, çamurlara batıp çıkmak sefaletinden kurtulmuş bulunuyorlardı. Medeniyet artık şuracıkta yanı başlarında idi. Sabahleyin pencereyi açtı mı onu görebiliyorlardı. Müsteşar beyle umum müdür beyin villâlatının etrafına bala gelen sinekler gibi üşüşen kooperatif âzası Şişlinin, Maçkanın, Ayazpaşanın modern havasını buraya taşıyıvermişlerdi. Fırt zırt sokağa girip çıkan hususî otomobiller ve rengârenk kos-

tümlerle asfalta dökülen varlıklı insanlarla yüksek sosyete bu dağ başını istilâ edivermişti.

Onurumuzun temel direklerinden biri ve belki de birincisi ele güne karşı küçük düşmeme kaygusu olsa gerek.

Nitekim bizim ihtiyarlarda bir çeki düzen gayretidir baş gösterdi. Artık asmaların altında gecelikle tavla oynayan insanlara rastlanmıyordu. O bir zamanlar, «kim kime dum duma» diye bütün kayıtlardan azade, nalınla, takunya ile yakasız gömlek, kıçı sökük pantalonla bahçeye uğrayan emekli ahbablar, şimdi «el âlem ne der» düşüncesi ile üstlerine başlarına dikkat eder olmuşlardı.

Kooperatiflerin iktisadî olduğu kadar sosyal bakımdan da bir kalkınma faktörü olduğunu haykırıp duranlara gelin de şimdi hak vermeyin.

Yeni gelenlerle ahbaplığı ilk tesis eden çocuklar olduğu için ilk tepkiler de evvelâ onlarda görüldü. Hepsine bir süs, bir tuvalet merakıdır ârız oldu. Artık kaptanın kızı beş defa taban değiştirmiş ayakkaplarını beğenmez olmuş, maliyecinin kerimesi ilk mektebin son sınıfındanberi giydiği kısalmış entarilerinden yüksünmeğe başlamıştı. Hattâ eski Evkaf müdürünün kızı daha ileri gitti. Anasının eskilerini giymekten artık usanç getirdiğini beyan ederek işi bu bayram sırf kendine mahsus yeni ve ısmarlama bir manto istemeğe kadar vardırdı. Kızların bilâ istisna hepsi sokakta piyasa eden, plâjda, kotrada oğlanlarla fink atan, otomobillerde caka satan varlıklı yaşıtlarına baka baka imreniyor, onlar gibi koleje devam edemediklerine, çaylara gidip eğlenemediklerine, giyinip kendilerini gösteremediklerine hayıflanıyorlardı. Mamafih anaları da onlardan geri kalmıyor, etraflarındaki müreffeh hemcinslerini gördükçe onlar da kendi hallerini olduğundan daha zavallı buluyor, akşama kadar orada burada gezen ve evine dönünce her işlerini yapılmış bulan talihli kom-

şularının saadeti ile kendi mahrumiyetli, meşakkatli hayatlarını mukayese edip acı acı iç geçiriyorlardı.

Nihayet bir gün bu haset fiilî şekilde patlak verdi ve sekiz evin sekiz hanımı da hararetli bir süslenme yarışına giriştiler. Bu işe evvelâ albayın refikası ön ayak oldu. Dedesinin Paşa olduğunu ve babasının Şam valiliğinde bulunduğunu bir punduna getirip her fırsatta tekrar eden bu unvan düşkünü bayan, işi âdeta bir izzetinefs meselesi yaptı, kocasının bankadaki parasından bir miktar çekip kendini ve kızlarını bir güzel donattı. Permanant yaptırmağa, evde topuklu terliklerle gezmeğe, akşamları da kızları ile birlikte kibar kibar asfaltta arzı endam etmeğe başladı. Albayın karısından aşağı kalmak istemiyen mal müdürünün hanımı da borç etti, harç etti eve terziler getirip şıklanmağa koyuldu. Doktorunki, kaymakamınki, muallimінki, demiryolcununki de ötelerini berilerini satıp bu harekete ayak uydurmağa çalıştılar. Yalnız kocası eski tertip üzere tekaüt edilmiş olduğu için eline çok az para geçen baytar beyin hanımı onlarla aşık atamıyor, fakat o da Horhordaki dükkânın kirasını artırmak suretiyle gelirini yükseltmek yollarını arıyordu.

Rekabet mikrobu nereye girmiş te orada dedikodu ve nifak yaratmamış. Netekim burada da öyle oldu.

Bir vakitler aralarından su sızmayan o dünya - ahret kardeş hatûn kişiler şimdi birbirlerini çekemiyor, birbirlerinin arkasından söylemediklerini bırakmıyorlardı. Demiryolcununkine sorarsanız, öğretmeninki kadar aşağılık insan yoktu. Albayınkine bakılırsa, asıl malmüdürününki gibi malın gözü bulunamazdı.

Evvelâ iki partiye, sonra üçe sonra dörde ayrıldılar. Kocalar dolduruldu. Çocuklar kışkırtıldı. Ufak tefek arbedeler, mahkeme kapısına kadar uzamak istidadı gösteren ağız dalaşları oldu. Fakat sonra barıştılar, sonra yine bozuştular. Daha sonra darılıp barışmağa alıştılar. Medeniyet icabı, sabahleyin birbirlerine sövüp akşam üstü arkadaşça poker çevirmeyi öğrenmişlerdi artık...

Daha nesini anlatayım... Kooperatif yakında üçüncü kuruluş yılını tamamlayacak. Bugüne bugün semtin otokton ahalisi ile kooperatifin üyeleri, mümkünü yok, ayırd edilemiyor.

Kaymakamın oğlu iki kere üstüste ihtilâstan hüküm giydi. Kaptan bey bu yaştan sonra kırk yıllık karısını boşayıp genç bir kadın aldı. Gümrükçünün kızı kürtajcılara taşınıp duruyor. Bilmem doğru bilmem yalan, Malmüdürününkü için de karşı mebusun şoförünü cigolo tutmuş diyorlar.

BİR KAVAK VE İNSANLAR

«Kavağın altına» demişti. «Beni o, sahildeki kavağın altına gömün.»

Kavak zaten kulübesinin uzağında değildi. Sahile bakan dik yamacın üstünde, dağ çilekleriyle böğürtlenlerin sarmaş dolaş oldukları vahşi bir kırlığın ortasında idi.

İhtiyar, elinde tesbihi, her akşam onun altında oturur, denizin aşağıda kumluğu tatlı tatlı yalayışını seyrederdi.

İşte şimdi mezarını yine o kavağın gövdesi gölgeliyecek, yine dalgalar ayak ucunda o çok sevdiği besteyi söyleyecekti.

Böylece yaz geçti. Güz geçti. Kış geçti. İlkbahar gelip de Mayıs güneşi bir genç kızınkine benzeyen ılık nefesini tabiate hohlayınca bademler birden beyazlara büründü. Kırlar kokularını süründü. Deniz anide duruldu. O sâkin mavisini yeniden buldu.

Bu arada ihtiyar kavak da tomurcuklanıp yaprak açmıştı.

Fakat köylüler bu bahar onda tuhaf bir değişiklik keşfediyorlardı. Hayır, hayır, bu sade yapraklanmaktan ileri gelen o her yılki mutad değişiklik değildi... Bu öyle kolay kolay anlaşılamayan, kat'î olarak tesbit edilemiyen ancak ve ancak sezilebilen bir bambaşka, bir acaip gelişme idi.

Kavakta şimdi, o nebatlara mahsus görünüşten fazla bir şey, âdeta insanlara has bir şey, nasıl söylemeli, sanki bir nevi hüviyet belirmekte idi.

Kadınlardan biri: «İhtiyar» diye haykırdı. «İhtiyara benziyor kavak».

Gerçekten de kavak, sanki altında yatan ihtiyarın bütün

özünü kökleriyle emip gövdesine geçirmişe benziyordu. Şekil itibariyle yine aynı ağaçtı belki. Fakat insan ona bakarken o uzun kametli, zayıf ihtiyarı görmüş gibi oluyordu.

Yaprakları bile şimdi bir başka yeşil görünüyordu. Daha munis, daha sıcak, âdeta gülümseyen bir yeşil. Rüzgârdan hışırdayışları bile bir başka türlüydü. Ağaç yapraklarıyla dile gelmişti sanki. Durgun havalarda bir fısıldayış, rüzgârda mırıldanış, fırtınada ise homurdanış halini alan bir şeyler anlatmak istiyor gibiydi. Ne söylediği anlaşılamıyordu gerçi... Fakat onu tanıyanlar bu esrarlı hışırtılarda ihtiyarın sesini, konuşma tarzını, hattâ cümle yapısını tanımakta güçlük çekmiyorlardı.

Tevekkeli oraya gömülmek istememişti adam. İşte ne yapmış yapmış, ruhunu ağaca verip kendini o çok sevdiği yer yüzüne atmanın yolunu bulmuştu. Hem böylece tabiatı, daha yakından, olanca haşmetiyle tadabilecekti artık... Nitekim şimdi sağlığında iken yapamadıklarını yapıyor, nezle, bronşit korkusu olmaksızın göğsünü yaz yağmurunda ıslatıp akşam rüzgârında kurutuyordu.

Eski dostlarının bu suretle tekrar aralarına karışması, sade köylüleri değil, kuşları, bulutları, çiçekleri, rüzgârları velhasıl bütün tabiatı da sevinçlere garketti.

Kuşlar şimdi gelip yüzüne gözüne konuyor, bulutlar bazan alçalıp alnını öpüyorlardı. Onun ölümündenberi boyunları bükük duran çiçeklerse başlarını otların arasından çıkarıp yine eskisi gibi keyifli keyifli sallanmaya başladılar. Hattâ öyle ki deniz bile, o karada olup bitenlere ilgisiz sanılan deniz bile, bu işe pek sevinmiş, şimdi kumsalda beyaz köpüklerini göstere göstere gülüyordu.

Fakat hangi saadet ebede kadar sürmüş ki? Bir sabah yapraklarındaki çiğ damlalarını silkeleyip kurunan kavak, az ötesinde bir takım insanların eğilip kalkıp yerleri ölçtüklerini gördü.

Adamlar öğle vakti gelip onun altında oturdular, Elin-

deki plânlardan mimar olduğu anlaşılan bir tanesi, üç katlı ensesinden mal sahibi olduğu anlaşılan bir başkasına:

«Makine dairesi şurada olacak, lâboratuvarlar beri yanda kurulacak, lojmanlar ise garp cephesine rastlayacak» diye izahat veriyordu.

Kavak gerisini dinlemedi. Bu duyduğu sözlerden yaprakları diken diken olmuştu. Demek burada fabrika kuracaklardı. Demek bu cennet kıyıları, bu cânım bayırları makine uğultusuna, kurum kokusuna boğacaklardı. Dünyada başka yer mi kalmamıştı. Yarabbim?

Hayır, hayır, bunu yapamazlardı. Bu kadar zevksiz, bu kadar vicdansız olamazlardı.

Fakat yaptılar işte. Onlar öyle renklerden, kokulardan, denizden, tabiattan zevk alacak soydan değillerdi. Maliyet fiatı diyor da gözleri başka bir şey görmüyordu.

Maliyet fiatı ise bu sahilde çok düşük olacaktı. Binaenaleyh...

İlkin sahile bir iskele kurdular. Malzeme deniz yoluyla daha ucuza nakledilecekti. Sonra bir mendirek inşa edip denizle sahilin alâkasını kestiler.

Dalgalar artık suları tatlı tatlı okşamaz olmuşlardı. Mendireğin içinde kalan miskin, ölü sulara ise deniz demeğe bin şahit isterdi.

Sade deniz mi ya, çiçekler de vaziyetten şekvacıydılar. Papatyalar kurumdan simsiyah oluyorlardı. Gelinciklerin kırmızısı ise isli çatana bayraklarına dönmüştü.

Kuşların cısıltısı, şantiyeden yükselen çekiç sesleri arasında güme gittiğinden onlar da birleşip koro halinde ötmeyi denediler. Fakat bu gürültülü medeniyet konseri ile baş edemiyeceklerini anlayınca âkıbet onlar da küsüp ötmemeğe karar verdiler. Hem zaten Pazarları gıcır gıcır çifteleri ile ava çıkan şantiye mühendisleri hayatı onlara zehir etmeğe başlamıştı.

Kuşlar küsüp, deniz susup, çiçekler de solunca, kavak öksüze döndü. «Bir yıldırım gelse de, beni de yok etse bari» diye kötü kötü düşündüğü oluyordu.

Fakat yıldırıma hacet kalmadı. Bir sabah, daha uykuda iken belinde keskin bir testere sızısı ile uyandı. Ve neye uğradığını anlamadan yan üstü böğürtlenlerin üzerine devriliverdi.

Ötede bir ses, fabrikatörün sesi:

«Günah da ne demekmiş» diye bağırıyordu. Bize ağaç değil, yer lâzım yer... Zaten neye benziyordu. Tek başına, sipsivri bir ağaçtı.

Sonra maiyetindeki mühendişlere dönüp:

«Bundan çok güzel telefon direği olur» dedi.

Ve ihtiyar kavak soyuldu, yontuldu, bilcümle direkler gibi göztaşı mahlûlü ile muamele görüp toprağa girecek kısmı ziftlendi. Bu işler bitince, üzerine bir parmak kalınlığında boya sürülüp tepesine de külâh gibi çinko bir başlık geçirildikten sonra ana şebekeyi fabrika santralına bağlayan yola, öbür direklerin arasına dikildi.

Böylece yaz geçti, güz geçti. Kış geçti. Her yıl olduğu gibi bahar dik memeli bir genç kız misali etekliğini kaldırıp sıcak rayihası ile yine kırların üstüne çöküverdi. Gezici kuşlar gittikleri yerlerden döndüler. Böceklerle kurtlar saklandıkları yerlerden çıktılar. Papatyalar tavada yumurta gibi ortalığı sarıyla beyaza boyadı. Ve gelincikler bir yıl evvel fabrika kurumundan solup giden cedlerine inad, kıpkırmızı açıverdiler.

Bu arada kavaktan bozma direk de bütün vücudüne su yürüdüğünü hissediyor ve gece gündüz, çıtır çıtır tatlı bir bahar sarhoşluğu içinde gerinip duruyordu.

Nihayet bir gün, evvelâ o kalın boya tabakasını pulpul kabartan sivilceler döktü. Sonra orasından burasından beyaz beyaz körpe dallar sürdü. Ve bir sabah baştan aşağı yemyeşil yapraklarla donandı.

Buna sade köylüler, kuşlar, çiçekler değil, tersine çevrilmiş kahve fincanlarına benzeyen ağır başlı izolatörler bile

şaştılar. Fakat fazla yağlarını eritmek için karısı ile yürüyüşe çıkan fabrikatör, onu bu halde görünce küplere bindi.

«Vay namussuz» diye haykırdı. «Bu o devirdiğimiz kavaktan yapılan direk değil mi? Görüyor musun hanım, bana inad yapıyor. İnan olsun, bana inad yapıyor.»

Köylüler her ne kadar «Değildir beyim, bu o kavak değildir» dedilerse de fabrikatörü teskin edemediler. Adam fena halde kızmıştı:

«Yaprak açmış telefon direği nerde görülmüş» diye feryad ediyordu. «Olacak rezalet mi bu? Bari bundan sonra teller de meyva versin. Biz burda mesaiden iktisat etmeye bakıyoruz. Bu direk kalkmış, dal budak salıyor. Bütün direkler dal sürecek olsa budamaya adam mı yeter?»

Sonra maiyetindeki mühendislere dönüp: «Kesilsin» diye ferman etti.

Derhal merdivenli otomobil geldi. Adamlar tellerle izolatörleri bir başka direğe aktarıp yapraklısını yere yıktılar.

Fabrikatör bir balta kapmış, direğin kök bağlamış ziftli kısmına, yaprak açmış körpe dallarına vuruyor, vuruyordu. Hırsını bununla da alamadı, direği adamlarına kuşbaşı kuşbaşı doğrattı. Bu parçaları dahi ortada bırakmaktan korkuyordu. Ne olur ne olmaz; bir dahaki bahar yine kimbilir ne madik oynardı. Direğin enkazını orada, gözünün önünde, bir güzel yaktırdı. Ve küllerini toplatıp denize attırdı. Gerçi ihtiyar kavak şimdi de dalgalara karışıp sahile vurabilir, buhar olup yağmur tanesi şeklinde yine sevdiği kırlara yağabilirdi. Fakat fabrikatörün aklı o kadar incesine pek ermiyordu. Bu itibarla memnun ve mesrur, ellerini yıkayıp dairesine, mayonezli levrekle, fasulye pilâkisi yemeğe gitti.

O gece çiçekler sabaha kadar kan ağladılar. Kuşlara gelince, onlar da ilkin ahuvah ettiler ama, sonra baş başa verip bu harekete bir misilleme çaresi aradılar.

Bir ağaçkakan: «İntikam» diye bağırdı. Serçelerin en yaşlısı: «Peki ama nasıl?» diye sordu. Canı tatlı bir saksa-

ğan: «Herifler dişlerine kadar silâhlı» dedi. «Toptan gitsek hepimizi vururlar». Tecrübeli baykuş: «Bir fedai seçeriz» diye teklif etti, «içimizden biri...»

Daha sözünü bitirememişti ki, ihtiyarın avucündan yem yemiş bir ibibik kuşu «Ben giderim», diye atıldı «yarın zaten fabrikanın açılış töreni var. Ben hepinizin intikamını alır, icab ederse bu uğurda seve seve ölürüm.»

Ertesi günü, daha sabahın erken saatinde, fabrikada bir faaliyettir başladı. Her pencereden bir bayrak sarkıyor, her tarafta allı, morlu, yeşilli, beyazlı kurdeleler dalgalanıyordu. Bacalar bile gemi direkleri gibi flamalarla süslenmişti. Bir bando durmadan marşlar çalarken, hususî otomobiller de davetlileri getirip anfiteatr şeklinde hazırlanmış, tribünlere bırakıyordu.

Ne davetliler vardı ne davetliler. Erkeklerin çoğu silindirli ve jaket-atay'lı idiler. Kadınlar ise beyaz elbiseler, geniş kenarlı hasır şapkalar giymişlerdi.

Bir ara bando durdu, ses kesildi. Ve ön sırada oturan tıkız fabrikatörün ayağa kalkıp önüne mikrofonlar yerleştirilmiş kürsüye doğru ilerlediği görüldü. Adam ağır ağır basamağı çıktı. Notlarını önüne açıp, «öhö, öhö» diye sesini ayar etti. Sonra:

«Sayın Vekil bey, muhterem davetliler» diye söylevine başladı.

Saklandığı pervazdan aşağısını gözleyen ibibik kuşu: «işte tarihi an geldi» diye söylendi.

Seke seke pervazın üzerinde ilerledi ve tam fabrikatörün dazlak başına nişan alıp... bir güzel pisledi. Gerçi, ibibik kuşu olmak sıfatiyle esasen çok kolay def'i hacet ederdi. Fakat o, sadece bu kabiliyeti ile yetinmemiş, bu tarihî günün şerefine bir gece evvelinden küf tutmuş kendir tohumu yeyip üzerine bol miktarda deniz suyu içmişti. Bu itibarla sabah tanberi büyük sancılar bahasına katlandığı hamulesini şimdi durmadan, dinlenmeden aşağı boşaltıyordu.

Fabrikatör çıplak başında şaplayan ilk damla üzerine

gayrı ihtiyari yukarı baktığından ikinci, üçüncü postaları yüzüne gözüne giydi.

Dinleyiciler ilkin bir şaşırdılar. Bir iki kadın davetli gülmesini tutamadı. Bundan cesaret alan öbürleri de makaraları koyuverdiler. Artık şimdi hepsi iğile kalka, kasıklarını tuta tuta gülüyorlardı. Vekil bey bile yüzü mosmor kesilmiş, kahkahasını mendilinde boğmağa çalışıyordu.

Fabrikatör, yüzüne çok defa pisletilmiş insanların pişkin tebessümü ile, mendilini çıkardı. Yavaş yavaş ağzını, burnunu, gözlerini, çıplak başını silip sıvazladı. Ve gürültünün biraz kesilmesinden bilistifade:

«Bayanlar, baylar» dedi, «Bayanlar, baylar... Şu mesut hâdise dahi, tesislerimizin memleket için, insaniyet için, efendime söyleyim... dünya barışı için ne kadar hayırlı, ne kadar uğurlu ve kademli olacağına bir fâli hayır sayılmaz mı?»

Ve tıkız fabrikatör bu zarurî girizgâhtan sonra tekrar notlarına dönüp imâl edeceği termosifonların emsaline fâikiyetini izaha girişti.